

pén

... za
muziko
živen!

foto N. Juhov

VESTNIKOV
MESEČNIK,
četrtek,
28. aprila
2005,
122. številka

**Slavko
Šuklar,
skladatelj**

Zgodba z naslovnice – str. 16

Vse, kar je lepo, enkrat mine: mladost, lepota, celo ljubezen ...!
Pén pa ne! On se vedno znova vrača. Tokrat pride v četrtek, 26. maja.

Bolniške

Oste se segreva in okreva

Rastajem se, cigani, sa vama ...

Če imate občutek, da se v pokrajini Murekov že dolgo ni zgodilo nič tragičnega, ni nič tragičnega. Dejstvo pa je, da se vam tako zdi, ker je že nekaj časa na bolniškem dopustu prvi regijski črni kronist OSTE BAKAL. Težave s spodnjimi okončinami, tako upamo pri Pentutah, so zgolj prehodne narave in Oste bo kmalu spet v prvih novinarsko borbenih vrstah. Do takrat pa fotografija prezeblega pisca na eni od nogometnih tekem kluba brez licence.

Frbo

Dame volijo

Če že soboški prvoligaški (moški) fuzbal blede, pa prekmurski nogometni hram osvaja dame. Nogometašice Pomurja LEN-a so namreč letos kar 3 x premagale nekoč nedotakljive (in nepremagljive) Dolenjke, ekipo Krke, nazadnje v pokalnem tekmovanju. Če k temu dodamo mnenje našega dopisnika FRBA, sicer strokovnjaka za žensko estetiko, da so lenovke najlepša ženska nogometna ekipa v Sloveniji, potem se Fazaneriji ni treba bati, da ji bo v prihodnjih letih, ko se bo Mura kobacala po nižjih ligah, dolgčas. Prej nasprotno!

Frbo

Po Muri Pomurje LEN

Naj te baba brcne!

Skrita kamera

Bil je dan, ko so pomembni gostje sedeli, manj pomembni pa stali. Sedeče je opazovala pentutarska fotografinja in ujela tudi množico dobro pološčenih obuv, med katerimi je oko kamere zapazilo eno nenavadno. Belo je in na pol oblečeno v nogavico. Če bi noge znale govoriti, bi se gotovo nad svetom najbolj pritoževala prav ta, obuta v mavec. A nič ne de, kot vse, je minljiv tudi »gips« in noga bo spet lahko (ali pa medtem že je) svobodno zadihala (zakorakala). Sicer pa Pentute sprašujejo, ali veste, katere mu znanemu Pomurcu pripada začasna bela obloga na nogi?

ovša

Nesreča nikoli ne počiva

Čidi je te téj gips?

Multimedijsko

Ni meja med novinarstvom in umetnostjo

Novinarstvu sicer priznavajo, da je sedma sila. Vsekakor pa nekoliko manj, da je tudi sedma umetnost. A če je soditi po priložnostni

razstavi znotraj Žute kuče, so se »sedmosilaši« očitno odločili oditi v zelje umetnikom. Kaj naj bi pričujoča multimedijska predstavitev pomenila, je težko dognati in običaj-

nemu smrtniku kaj takega ni niti približno jasno. Vsaj približnega pojasnila pa boste deležni, če pokličete v redakcijo Murskega vala.

Ovša

Oblikovanje

Ni je čez debelo

Črno-beli svet se je letos 2 x podrl. Prvič, ker se nogometaši MURE niso uvrstili med prvo šesterico klubov v Sloveniji, drugič pa (in takrat še bolj), ko je postalo dokončno jasno, da so funkcionarji v tem klubu v zadnjih letih predvsem mešetarili in gledali na to, kako bi se izognili spoštovanju predpisov (le kdo v tej državi pa je s poštenostjo sploh kaj dosegel?!), kot se ukvarjali s strokovnim športnim managementom. Takšne so ostali brez tekmovalne licence in bodo prihodnja leta vegetirali v nižjih ligah.

V sivino se je vklopil tudi nekoč uspešni trener (pred leti prvak z Gorico) MILAN MIKLAVIČ. Kot nazorno kaže fotografija, je po njegovem temeljni vzrok za športni del neuspehov v

obsegu njegove in denarnice Murinih nogometašev. Če bi bile taaaaako debele,

meni vrli Milan, prvak bi bili gotovo prvaki. No, to je...

Ovša

Te je tou zdaj pamet?

Vej ste pa fse zapravili, pa nika napravili!

Razkrižje

Končno svoji
na svojon!

Družina CMAGER z RAZKRIŽJA se je vse od samostojnosti Slovenije z doma domov prevažala prek zapornic mejnega prehoda, zdaj pa je končno država poskrbela za posebno dovozno cesto. Temo v čast je gospodar ADOLF nad domačijo uredil sprehajalno pot, ob kateri vas pozdravljajo »putar« (nosi pijačo delavcem), ženska s samokolnicami (pomaga pri gradnji ceste) in gledalci (spodbujanje in nadzor).

jog

Naša Bianca z njihovim
Ryanom

Kariere

Univ. dipl. arh. BIANCA ŽVORC je - ne po svoji krivdi - blond Prekmurka, povsem po svoji krivdi pa v obljubljeni deželi Ameriki zaključuje magisterij in pripravlja projekt z naslovom Liniment. Gre za nekakšno avtobiografijo v obliki multimedijske knjige. Verjetno bo mogoče videti tudi tole, kar objavljajo Pentute - »puso lušne« Bianca njenemu modelu in igralcu RYANU.

Kongratulejšn,
Bjanka!

Šport in veselje

Mimi leti v nebo

Vej si pa kak človek bomba!

Ali je res, natančno ne vemo, vsekakor pa je oprava športnega zanesenjaka MIRKA ŠERUGE - MIMIJA tako esolje Sicer ga ljubitelji kraljice športov poznajo kot prevega moža pomurskih atletskih sodnikov in, kot kaže, pač pa zgolj za nalogo štarterja. Očitno tudi to postaja esoljska funkcija ...

Gegra

Migajte

v vrtincu
pomladi

Vigred je dokončno v deželi pomurski. Z njo pa Pentute »skljocajo« tudi brhke Sobočanke. KARMEN (bela bluzica) in SNJEŽANA (črni dekolte) sta gotovo med njimi. Prva je referentka za študentsko delo na Pomurskem študentskem servisu, druga pa lastnica trafike tik ob mestni tržnici. Obe prisegata na večno miganje, saj bolj ali manj redno (in skupaj) tekata po soboških (in primestnih) ulicah. Je potem takem kaj čudnega, če je njun stas tako čeden, kot je?

Gegra

Karmen in Snježana

Ona miga. Ona tudi.

Srečanja

Učiteljica in župan

Znana soboška učiteljica RUŽA ROŽMAN nam je s ponosom odstopila fotografijo, na kateri je z novogoriškim županom, sicer Prekmurcem, MIRKOM BRULCEM (med drugim je župan tudi stric MV-novinarke Nataše Brulc-Šiftar). Posnetek je nastal v Novi Gorici, župan pa si je z veseljem vzel nekaj minut za sprejem rojakov, članov soboškega društva upokojencev.

jog

(Ne)poslušnost

Stani gor,
ka ideš dol!

Novinarka S.
v primežu
lenarjenja

Načeloma se novinarji (in novinarke) delijo na dobre in slabe. A o tem nihče preveč rad ne govori. Za mur-skovalovko SILVO EORY velja, da je NAJ strokovnjakinja za manjšinsko in kmetijsko problematiko. Tu ji ni para. So pa Pentute izvrtale, da ima radijski urednik M. DORA v zadnjem času z damo velike težave, saj vse prevečkrat sedi na novo obloženih tleh prostorov v Žuti kuči in veselo telefonira. Sama sicer trdi, da službeno (o upadu mlečnosti črnlisaste pasme krav), a nazadnje je menda govorila o povsem zasebnih zadevah. Povezane naj bi bile z izkoriščanjem prostega časa v rekreativne namene.

Nezaslišano!

ovsa

Gasilska fotografija vodilnih mož v gasilskih društvih Mestne občine Murska Sobota skupaj z županom mestne občine Antonom Štihecem (v sredini). Od leve so poveljnik GD Murska Sobota Anton Gomboc, ki je zastopal odsotnega predsednika Ernesta Eöryja (tudi predsednik Gasilske zveze Slovenije), Branko Toplak, predsednik Industrijskega GD Mura, Marjan Martinec, predsednik GD Satahovci, Štefan Škrilec, predsednik GD Polana, Karel Fujs, predsednik GD Veščica, Tadej Kumin, predsednik GD Kupšinci, Anton Forjanič, predsednik GD Nemčavci, Boris Gumilar, predsednik GD Markišavci, predsednik Gasilske zveze v mestni občini Štefan Barbarič, predsednik GD Rakičan Matjaž Durič, predsednik GD Črnelavci Marjan Horvat in predsednik GD Krog Marjan Grabar.

In še ena gasilska: vsi delegati skupščine Gasilske zveze Mestne občine Murska Sobota v petek, 22. aprila 2005, v črnelavski gostilni Spiriz slovesno opravljeni v uniformi, ki jih gasilci s ponosom nosijo. Zastopali so interese 650 članov, ki so organizirani v 12 gasilskih društvih. Med njimi je 70 žensk, 80 pionirjev in pionirk, 75 mladincev in 63 veteranov. Svoja gasilska društva imajo vsa naselja v mestni občini, čakejo le na aktiviranje trinajstega na Pušči, ki je formalno sicer ustanovljeno, delati pa še ni začelo. Vsi delajo prostovoljno. Če bi imeli stalno profesionalno ekipo, bi se letni proračun za 4-krat povečali – s sedanjih 32 na okrog 130 milijonov tolarjev.

»Na pomoč« še vedno prostovoljno

Skupnemu fotografiranju je sledilo resno delo. Vodenje skupščine so zaupali delovnemu predsedstvu v sestavi (od desne) Petra Fridrih, predsednik Marjan Horvat in Jožica Viher. Povabilu na letni obračun se je odzval tudi mestni župan Anton Štihec. Ne samo zato, ker so gasilska društva proračunski porabnik (delno se financirajo še iz lastne dejavnosti in iz državne požarne takse), pač pa predvsem zato, da se ljudem zahvali za opravljeno prostovoljno delo. Veliko prostega časa namenijo za izobraževanje, v letu 2004 pa so morali kar 54-krat tudi intervenirati.

Kmetijama Lukačevih iz Bakovec in Gumilarjevih iz Markišavca (gospodarja sta na fotografiji desno) so se vodilni iz Gasilske zveze Murska Sobota na skupščini zahvalili za sodelovanje v vaji Požar na kmetiji s podelitvijo zahvalnih listih. Gospodarja sta gasilcem omogočila, da so preverili svojo usposobljenost za primer požara na kmetiji.

Na skupščini je za predsednikom podal poročilo še poveljnik GZ MO Murska Sobota Franc Olaj.

Štefan Barbarič, predsednik GZMO Murska Sobota

Iz letnega poročila 2004

... varnost človeka – gasilca mora biti na prvem mestu, zato skušamo nadoknaditi zamujeno in smo v letu 2004 posebno skrb namenjali osebni in skupinski opremlitvi ... skrbi nas vedno več novih obratov, trgovskih centrov in lokalov, ki so zgrajeni in opremljeni z vedno bolj gorljivimi elementi. Starejši objekti pa so slabo vzdrževani z zastarelimi inštalacijami, tako da se krivulja požarne ogroženosti strmo vzpenja ... delamo prostovoljno, svoje naloge pa moramo izvajati profesionalno in odgovorno.

Cilji v letu 2005

... intervencijski čas: po prejemu obvestila biti v desetih minutah na kraju požara ali druge nesreče, ... poleg vozil in opreme dodatno zavarovanje tudi za vse operativne gasilce ter za poveljniško odgovornost, ... pridobivanje mladih gasilcev, še posebno v mestu Murska Sobota, ... nabava zaščitne opreme, ... usposabljanje in preventivno delo.

Po uspešno opravljeni skupščini so sedli še za pogrnjeno mizo k skromnemu prigrizku in prijetnemu pogovoru. Gasilci so družabni ljudje in tem za debato jim nikoli ne zmanjka – pa naj so v uniformo oblečene ženske ali moški.

Gasilci so res pravi prostovoljci. Za delo v gasilskih vrstah so vedno pripravljeni ponuditi vsa svoja znanja. Na skupščini so to znova dokazali; Tadej Kumin je prevzel projekcijo gradiva, sekretar GD Murska Sobota Milan Vertar pa je poskrbel, da bo dogodek ostal dokumentiran. Njegove fotografije so zdaj že na internetni strani zveze. Za ogled kliknite www.gasilskazveza-ms.si.

Članice GD Črnelavci Jožica Viher (desno) in Tadej Lončar, ki vodi tudi sekcijo članice v GZMO Murska Sobota, uniformi odlično pristojita.

In moška gasilska debata? Nismo prisluškovali, ampak poveljnik GZ MO Murska Sobota Franc Olaj, predsednik GD Črnelavci Marjan Horvat in GD Polana Štefan Škrilec in tajnik GZ MO Murska Sobota Jože Rituper so odprli razpravo o resnih zadevah. Mogoče o denarju, ki ga je vedno premalo. Do leta 2009 bi za nakup najnujnejše opreme potrebovali vsaj še 50 milijonov tolarjev, obnove vozne parka pa 70 milijonov tolarjev.

Prišel sem v deželo, kjer je skoraj vse avtomatizirano, poenostavljeno, moderno. Vozim se z avtomobilom, ki nima prestav, je avtomatičen, za vožnjo je dovolj samo desna noga, leva kar naprej počiva. Pridem pred velika vhodna vrata, pritisnem na poseben aparat, ki ga imam v avtomobilu, in vrata z napisom Hillcrest se avtomatično odprejo, tako tudi garažna vrata. Imam svoj parkirni prostor, ne borim se vsakič za prostor, kje bom pustil avtomobil čez noč. V stanovanju je velik hladilnik, iz katerega si lahko natočim v kozarec prečiščeno, destilirano vodo, v drugi kozarec si nasipljem ledene kocke, si naredim margarito, usedem se za računalnik in si približam ves svet. Nekoč so živeli ljudje brez tega udobja, luksuza.

Življenje brez hlačk

Vsak dan je bil za človeka pred dvesto, tristo in več leti poln negotovosti. Njegova poglavitna skrb je bila nabava hrane, skrb za že uskladiščene zaloge. Hladilnik je namreč izum dvajsetega stoletja. Najprej so si omislili lesene zabojke, polne ledu, v katerega so zakopavali hrano. Led so prinašali s severa, s planin, zamotanega v tkanine, da bi se manj topil. V devetnajstem stoletju se je razvila trgovina z ledom. Norveška je letno izvozila do pol milijona ton ledu. Kdor ni imel hladilnika, je čuval meso soljeno, dimljeno. Sadje so sušili, zelje so imeli v loncih. Ljudje so pekli kruh enkrat na teden, ker se je hitro sušil, so ga pred jedjo namakali v vodo. Pribor za hrano je bil redek. Plemiči so nosili žlice s sabo, kajti po krčmah ni bilo pribora, jedlo se je z rokami. Spominjam se, da sem med vojno in še nekaj let po njej v Žižkih in Brezovici jedel nislai močnik iz velike sklede z lesenimi žlicami... Šele v šestnajstem stoletju je gost na plemiškem dvoru ali gradu dobil svoj krožnik, žlico in nož. Čeprav so vilice uporabljali v Bizancu že od desetega stoletja, so prišle na evropsko mizo malo pozneje. Katoliška cerkev, vedno namrštna, sumničava, je vilice prepovedala, ker so s svojimi zobci spominjali na hudičev simbol, bizantinska princi, ki se je poročila z italijanskim plemičem Domenicom Selvo, je prišla s sabo kot doto dvoje vilic. Ljudstvo in duhovniki so se zgražali, ker ni smela jesti s prsti. Bog je dal ljudem naravne vilice, zato je žalitev Boga, zamenjati njegove prste s kovinskimi vilicami, je takrat zapisal kronist. Vilice so prišle na britanski otok šele v sedemnajstem stoletju. Tam dolgo upirali, češ da so italijanska izmišljotina. Ljudje niso spali tako dobro kot danes, predvsem Američani na svojih posteljah King Size, vzmetnicah, velikih kot pri nas, razen tistih, ki so se razhajali. Nekoč so celo spali na slami, kasneje na puhi. Hiše v glavnem niso imele stekla v oknih. Ose so prekrivali s tkanino, namočeno v terpentini, ali s tankim povojnim papirjem. Okna so bila v mnogih evropskih državah luksuz, ki so ga mestni možje celo posedovali. Potem pa vsebino zivali na ulico. Pred tem so namočeni opomnili, naj se umaknejo. V civilizirani državi prehajalce pod okni. V bogatih hišah so imeli leseno in -arale- kar po dvorišču. Za ilustracijo pa podatek, da so imeli v Sarajevu prej javna stranišča in kopališča kot v Parizu.

je umivanje nezdravo, da sloj umazanije in grint varuje človeka pred različnimi klicami in boleznimi. Milo je bilo drag izdelek, rezerviran samo za izbrance, navadni ljudje so prali obleko v vodi, pomešani s pepelom. Pranje je bilo zapleten proces, vodo so nosili iz vaških ali mestnih vodnjakov, tam, kjer je bilo le mogoče, so perice prale ob potokih. Redko kje so vodo grel. Ni bilo niti električnih

niti plinskih bojlerjev, vžigalice so bile zelo iskano blago. Prvi vžigalnik so izumili šele leta 1805, njihova industrijska proizvodnja se je začela šele leta 1830. Prej, preden so vžigalice postale dostopne večini ljudi, so prišli do ognja s kresanjem gobe, ki je zanetila trsko, kos tkanine. Hiše so se grele s pečmi, kamini ali z odprtimi ognjišči. V ameriškem stanovanju prideš do kamina, ga prižgeš, kot da bi prižgal luč, pojavi se plinski plamen in gori med umetnimi poleni, dokler ga ne ugasneš. Vse brez pepela, smrada. V filmih smo lahko videli, kako so v srednjem veku grel postelje. Pod pokrivala so nosili posebne posode z žerjavico. Moja mama mi je med vojno dajala v posteljo, k nogam, v krpo zaviti topel »črep«. Samo neke renesančne palače v Italiji so imele centralno gretje. V zidove so postavili cevi, skozi katere se je širil topel zrak iz peči.

Razvoj tehnologije morada ni spremenil ljudi, da bi postali boljši, vendar je naše življenje spremenil, da je postalo udobno. Kdo ve, kako bi se obnašali posamezniki, če bi jih predstavili v čas kmečkih uporov, postavili na tla iz zemlje, ponudili slamo namesto postelje, za kosilo kuhano repo, kratke spodnje hlače. Da, pozabil sem omeniti, da v Evropi do šestega stoletja ljudje sploh niso nosili hlačk. Šele v trinajstem stoletju so se pojavile prve moške hlače, vendar so jih nosili le redki. Žensko spodnje perilo se je pojavilo v Italiji ob koncu štirinajstega stoletja, a večina žensk vse do konca devetnajstega stoletja ni nosila pod oblekami ničesar! Prevladalo je mišljenje, da hlačke nosijo v glavnem prostitutke in gledališke igralki. Danes je prav narobe, prav one se pojavljajo pred kamerami brez spodnjega perila, kar velja tudi za modele, manekenke in druge praznoglave mladenke, ki mislijo, da je smisel uspeha v slačenju, ne v oblačenju. Oblečeni naj bi bili vsi enaki, goli pa kažemo, kako nas je rodila mati narava. A narava je pametna, ženska je mikavnejša, če ni popolnoma gola, če ima na sebi vsaj kopalke, kajti moški jih tako in tako slačimo s pogledi. Tako vsaj misli moj češki prijatelj Jirzi. Hodila sva po Rodeo Drive v središču Los Angelesa, najbolj mondeni ulici, in proti nama je stopalo prekrasno razvito dekle z dolgim, globokim dekoltejem. Jirzi je rekel, da bi jo nekaj minut rad gledal. Veš, jaz bi ji plačal, samo da bi jo lahko gledal. Toda dekle je odšlo mimo, ne da bi se ustavilo, ne da bi dobilo denar za ogled svojega bujnega oprsja. Ah, ta Amerika! Nič čudnega, da se tudi tukaj približuje maj, mesec ljubezni!

RAZMIŠLJANJE

Ivor Knafelj

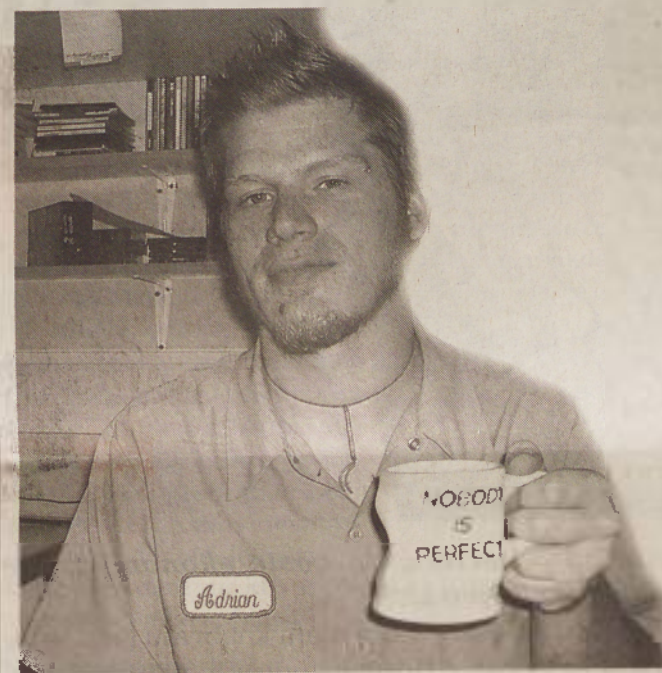
koordinator programov v MIKK-u

Kulturni kapital in njegov (pre)boj/obstoje v času ustvarjanja novih oblik socialne, demokratične, gospodarsko rastoče in narodno zavedajoče se domovine.

Kulturni kapital. Kulturni kapital je doda(t)na vrednost človeških virov; le-ta naj bi nenehno doživljal renesanso v smislu napredka in bi se hkrati sam sproti (re)definiral, opominjal, predvsem pa naj bi odražal vsesplošno stanje duha neke kulturno umeščene populacije. Posledica takšnega kapitala naj bi bila kultura, ki odgovorno reagira na realnost časa, v katerem in zaradi katerega tudi nastaja. Vzrok za njo gre iskati v bolj ali manj slučajnih, »naključnih srečanjih«, ki pa so v istem trenutku - zanimivo - tudi nujni za njen obstoj.

Nujno in slučajno. Ali obstajata bolj nasprotujoči si mišljenji? Obstaja možnost, da sta ta dva pojma identična, v smislu, da je »nekaj« slučajno nujno oz. da je »nekaj« nujno slučajno. Zdrav ljudski razum nam pravi, da ne, saj »je neki proces v naravi ali nujen ali pa slučajen«.

Sedaj bi lahko rekli, da eno kulturo zanima le tisto, kar je nujno, za slučajnost druge kulture pa se kaj preveč

ne zmeni. To bi lahko rekli tudi za »Velikega brata«, ki razume prav vse, kar se da podrediti zakonom, kar mu je znano, to je tudi zanimivo, tisto drugo, torej predvsem njemu neznano, to lahko zanemari. No in prav tukaj se »kultura« konča, saj ji njeno bistvo in s tem tudi obstoj dirigirata drugače! Namreč vedno znova mora raziskovati neznano in s tem napredovati, hkrati pa s spominjanjem na preteklost mora opominjati na (lastno) prihodnost.

Ob obljubljeni rasti gospodarstva, vsesplošni blaginji in navsezadnje tudi ob že tolikokrat sprostuirani besedi demokratičnost mi nikakor ne da počivati misel, da pa bo nekeje treba tudi »zategniti uzde«. Seveda pa, ker se zopet zgledujemo po zahodnem, da ne rečem »grmičastem« načinu opravljanja z recesijo, me še najbolj skrbi, da bo vse zgoraj obljubljeno izvedljivo le ob še večji recesiji, seveda najprej na področjih, ki so zame edini relevanten kazalnik stanja duha, torej prvič socialne in drugič kulture, ki pa sta itak medsebojno tesno povezani; ob (pre)močnem pritisku na obe se utegneta zelo čudno vesti.

Naj se vrnem na tista »nujno slučajna« srečanja in Velikega brata, ki jih nikakor ne razume, in jih razumljiveje postavim v formo. Namreč razmišljam, da se kulturna produkcija in s tem kultura sama zgodi v točno določenem okolišču, ki je hkrati dovolj avtonomno in kreativno, da omogoča združevanje več različnih pogledov, da ne rečem ideologij in s tem nujnih naključnih srečanj. To je kultura, ki živi obratno sorazmerno s stanjem duha orwellovskega brata (v trenutku, ko jo ta priznava, umre in obratno, ko je ta ne razume, zaživi v svoji popolnosti), njen izvor pa kaže iskati v »undergroundu«, ki dejansko preslikava »iluzije« v realnost in s tem ustvarja poleg glasbene, gledališke, literarne, filmske, likovne in še katere druge umetnosti tudi Slovencem zelo potrebno narodno zavest.

Kot napiše Voranc na koncu enega svojih del: »Ne boste nas, nikoli nas ne boste ...«

Vir:

M. Zadnikar, Mladina, 27. december 2004, str. 79.

F. Engels, Dijalektika prirode, Kultura, Zagreb 1950.

P. Voranc, Izbrano delo III., Gospodstvo polje,

Mladinska knjiga, Ljubljana 1969.

MADE IN USA

Branko Šomen

Peter Polanič, prokurist in direktor finančno-računovodskega sektorja v MIR-u

Zaradi zavisti tako »gagamo«!

Je na odločitev, da boste ekonomist, oče kakorkoli vplival?

Ne, niti najmanj. Tako meni kot bratu (šest let je mlajši in ta čas v Kranju študira informatiko, op. p.) je v poklicnem smislu pustil popolnoma prosto pot. Že v gimnaziji me je zanimal svet financ in zato sem se odločil za študij na ljubljanski Ekonomski fakulteti. Diplomiral sem leta 2000, v naslednjem letu pa sem se vpisal na londonski City University Business School. Tam sem magistriral, prav tako iz financ.

Otroci premožnejših staršev imajo v šoli velikokrat težave ...

Pokrajina se občutno in vidno stara, mladih v deželi ob Muri je vse manj. Tisti, ki so uspešni v šolah, praviloma ostajajo nekje drugje. Izbrati Pomurje, da bi napravil poklicno kariero? Takih izobražencev praktično ni. Le izjemoma, lahko bi jih prešteli na prste obeh rok. PETER POLANIČ, 30-letni ekonomist, je med njimi. In še on prostodušno prizna, da najverjetneje zato, ker je njegov oče poslovnež, ki mu je to omogočil.

Polanič jr.

Morda. Sam ne sodim v to skupino. Pravzaprav sem bil povprečen učenec, gimnazijo sem končal v normalnem času, študij ekonomije pa v petih letih. Edino absolventskega staž sem enkrat podaljšal za pol leta.

Kako to, da ste se vrnili domov?

Najprej sem nameraval ostati v kakšnem od podjetij v Ljubljani, da bi si nabral izkušenj. A potem se je začela zgodba z našo skupino podjetij, tu mislim na KG Rakičan, Agromerkur in MIR. Oče je potreboval ekonomista in potem smo se skupaj odločili, da se zaposlim v Gornji Radgoni, v MIR-u.

Vas oče dobro plačuje?

(Smeh.) Da, moram priznati, da sem zadovoljen. Sicer pa se za plačo nisva pogajala. Rekel bi, da imam normalno plačo, ne pa tako, da bi »dol padel«.

Koliko časa preživite v podjetju?

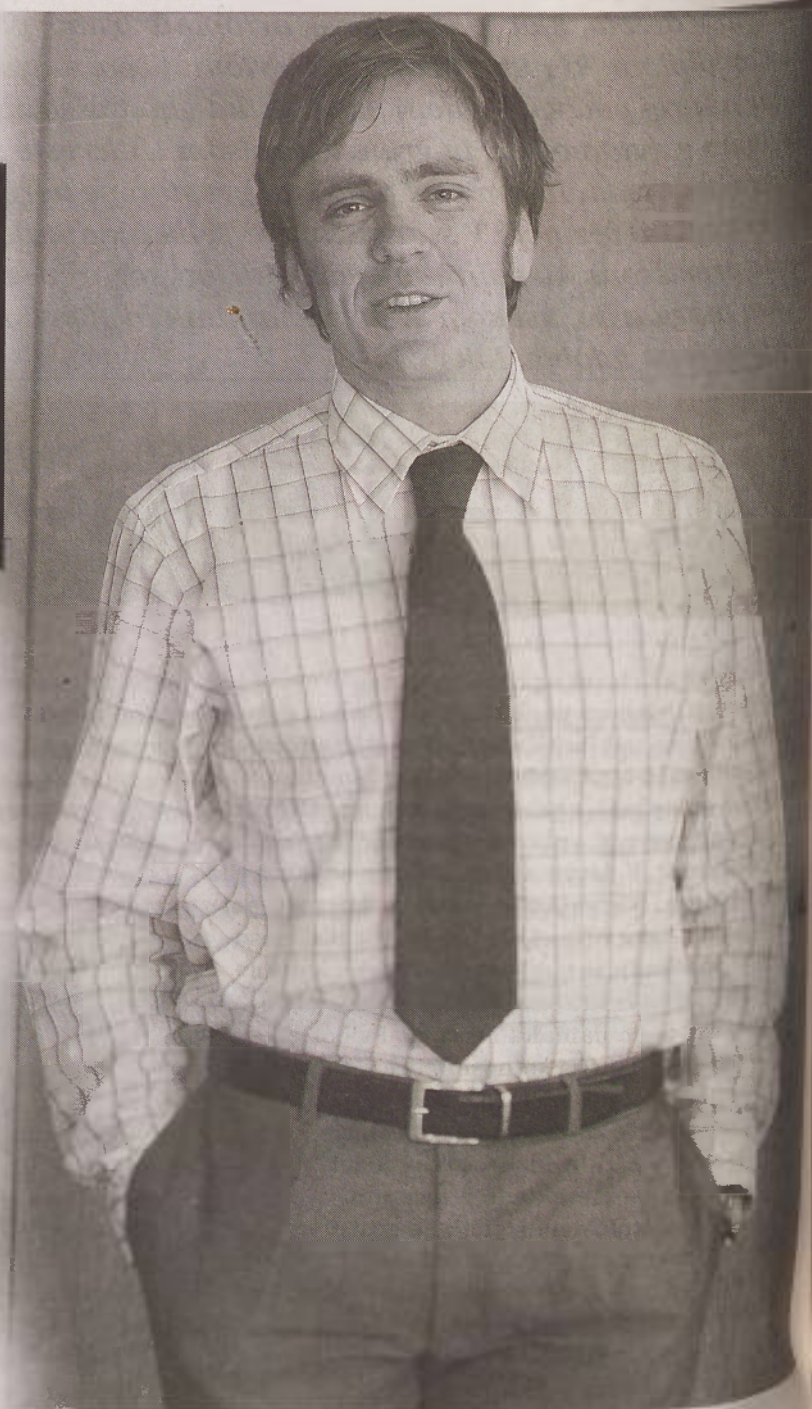
Ponavadi prihajam ob 7.15 in praviloma ostanem vsaj do petih popoldne.

Prihodnost Pomurja?

Mislim, da bi kljub vsemu morala temeljiti na kmetijstvu, seveda pa je treba povezati pridelavo in predelavo, podobno kot skušamo mi. Na drugem mestu je turizem, naravne danosti za zdraviliški turizem imamo, a to ni dovolj. Če hočeš pripeljati gosta z nekaj več denarja, mu je treba ponuditi še marsikaj. Zdaj pa prave ponudbe v regiji ni. Če se spomnim na primer samo na Radgonske gorice – to je že eno takih podjetij, ki bi moralo sodelovati v turistični ponudbi, kleti v tujini odlično tržijo.

Zakaj je regija tako zaostala, kot je?

Osrednji problem so ljudje, čeprav se to morda ne sliši najbolj prijazno. Ampak prepričan sem, da preveč jokamo in stokamo, pa premalo naredimo. Vedno se izgovarjamo, da nas država zanemarja. Konec koncev smo v zadnjih letih dobili semkaj kar nekaj milijard pomoči, pa se po moje ne pozna kaj prida. Poleg tega ni prave

enotnosti – pogledajte, kako so nastopili poslanci: ne samo, da so izsilili avtocesto, kjer jo gradijo, kjer so oni rekli, da jo hočejo. Mi pa smo se izgubljali v internih prepirih ...

Očeta javnost pozna kot poslovneža. Kakšno je v družini?

Ko je bil dolga leta v Budimpešti, smo ga pogrešali. Domov je prihajal ob koncu tedna in se nam takrat toliko bolj posvečal. Sicer pa njegovo kariero nismo imeli težav. Mama je psihologinja, dela v soboškem Zdravstvenem domu in ima svojo poklicno pot. Zdi se mi, da smo se v družini vedno dobro razumeli.

Zdaj pa sta veliko skupaj ...

Z očetom? Da, mislim, da toliko kot še nikoli v življenju. In če me že sprašujete zanj, sem prepričan, da je tako zase kot za regijo veliko napravil. Gre za zgodbo o uspehu, saj je začel ničle. Po drugi strani pa ima naša skupina že 1.500 zaposlenih. Menim, da Pomurje to premalo spoštuje. Nasploh se mi zdi, da smo nagnjeni k iskanju slabih plati v življenju, da povsod iščemo temno, namesto da bi nas veselilo svetlo.

Polanič jr.

Čutite tudi zavist?

Moram priznati, da v določeni meri res. A se trudim, da mi take opazke ne bi preveč grozile življenja. Predvsem zaradi zavisti v tej naši regiji tako »gagamo«.

Hobiji?

V zadnjem času se rad potapljam in kmalu bom na Bahamih moj stoti potop. Sicer pa me zanima vse, kar je povezano s športom – smučanje, košarka, tenis, kolesarjenje. Rad potujem.

Politika?

Nikoli nisem bil v nobeni stranki in nikoli bom. To me res ne zanima. Gospodarstvo tukaj »šiba« tudi brez politike. Ta naj poskrbi zgolj za ustrezno zakonodajo, pa bomo že poslovali.

Bojan Peček

Nataša Juhov

Mateja Horvat Zver in Matjaž Horvat

Oder je bil njun že v otroških letih.

V njihovi družini je bil glasbenik že dedek. Igral je na gostijah, prireditvah in zabavah. Če so trajale dlje časa, ga zaradi njegove predanosti glasbi včasih ni bilo domov tudi po štiri dni. Ljubezen do glasbe je nasledil njun oče, včasih je prepevala tudi mama, vsekakor pa so glasbene poti sestre in brata, Mateje Horvat Zver z umetniškim imenom Moira in njenega brata Matjaža Horvata tiste, ki so v zadnjih letih zaznamovale pomursko in slovensko glasbeno sceno. Rojena Beltinčana sta na začetku stopila v svet glasbe skupaj, toda njuno delovanje v glasbenem prostoru se v tem trenutku razlikuje, saj sta oba našla svoje glasbeno okolje in svoje cilje, za katere živita vsak trenutek svojega življenja.

Včasih je dovolj le bratski objem

Narave

Kljub različni v glasbenem ustvarjanju so skupne točke. Mateja Horvat Zver, pravita, imata lepe spomine. Predvsem na Beltincah. Kot otroka sta veliko časa preživela v naravi, na Beltincah, ki ju je naučil opazovati naravo in opaziti, kako lepa so lahko drevesa, kako rastejo in kako se skrivajo ptiči, bodisi s prijatelji iz ulice, s katerimi so se igrali v bližnjem gozdu Sloparica in se šli v naravo. Poglavar je bil Matjaž, Matejo so pamenovali Srna, tudi prijateljice in prijatelji so imeli svoja živali. Njihova naloga je bila, da so živalim v gozdu pozimi prinašali hrano. Vrtec takrat še ni bil spuščen, kakor je danes. Matjaž in Mateja sta odrasčala na Beltincah, lepa pa so tudi spomini na malo in osnovno šolo. Mateja ni imela težav, zato tudi šola pri nas ni imela nobenega negativnega prizvoka. Bila sva pridna učenca, smo izvedli od Mateje. Poleg osnovne šole sta oba obiskovala še nižjo glasbeno šolo. Matjaž se je učil igranja

na trobento, Mateja je izbrala klavir. »Še zdaj se spominjam naših nedeljskih kosil. Vedno, ko smo pojedli in je bilo treba pomivati posodo, me je mama postavila pred odločitev, ali bom raje vadila klavir ali pomivala posodo,« se še spominja Mateja. Gotovo ni težko sklepati, da se je potem iz domovanja Horvatovih slišal zvok klavirja namesto ropota posode.

»Držati skupaj«

Mateja zase pravi, da v nasprotju z današnjim življenjem v otroških in mladostnih letih nikoli ni rada pospravljala. Njena soba je bila zmeraj razmetana. Matjaž je imel vedno vse pospravljeno. Že takrat sta se po značajih nekoliko razlikovala, kakor se pač razlikujemo vsi ljudje na svetu. »Kakor je to pač pri otrocih, sva se včasih celo stepla za kakšno igračo, toda kadar je bilo treba, sva znala »držati skupaj«, sploh če sva se morala postaviti zase ali želela kaj doseči,« je dejala Mateja. Tudi zdaj je njun način življenja drugačen. Mateja je vedno pripravljena na hitro sprejemanje odločitev, in če bi to narekovala potrebe, se ji ne bi bilo težko z družino preseliti na drugi konec sveta. Matjaž o vsem raje počasi preudarno premisli. O tem, kakšne so razlike med njima, pričajo tudi njune poroke. »Jaz sem se poročila v hlačah, mož v usnju, zabavo pa smo imeli kar na domačem vrtu ob bazenu in žaru, pri Matjažu je bila tradicionalna poroka, kakor se spodobi po prekmurskih navadah in pravilih,« je povedala Mateja. Kljub temu so starši dobro poskrbeli, da sta se znala razumeti in spoštovati drug drugega in druge ljudi. Morebiti je bilo njuno sodelovanje pri ansamblu Finesse prav zaradi tega tako uspešno. Matjaža je nato glasbena pot vodila v Švico, kjer je igral z ansambli, ki so bili tam zelo priljubljeni. Mateja je za delovanje v tujini izbrala Nemčijo in prepevala v ansamblu, ki ga je vodil sin Stanke Kovačič. Nato je v njeni karieri sledilo sodelovanje z ansamblom Šarm in vrnitev v Nemčijo s Slovenskimi muzikanti. Matjaž je že dobro desetletje član ansambla Hay.

Mateja pravi, da je ta ansambel po njenem eden najboljših. Ne glede na to, katere zvrsti glasbe se lotijo, jo vedno odigrajo profesionalno. Poleg tega brat uči še na osnovni šoli v Odrancih.

Ne bodi kot drugi

Mateja ve, kako težko je uskladiti redno službo in glasbeno ustvarjanje. Ko je bila pri Slovenskih muzikantih, ji je vsak teden zmanjkalo po tri ali štiri noči spanja. Takrat je bilo na sporedu samo delo in igranje, ustvarjanje pa je moralo nekaj časa počivati. Zdaj je drugače. Po vrnitvi iz Nemčije je Mateja potrebovala nekaj časa, da se je spet ujela v našem okolju. Preselila se je na podeželje, kjer mir in narava omogočata ustvarjanje. Ni trajalo dolgo, da se je rodila Moira, ki je njeno umetniško ime in hkrati tudi ime prihodnjega Zavoda za kulturo, ki ga ustanavlja. V

Posnetek Matjaža in Mateje je s pustovanja v Turnišču.

tem času je nastal tudi projekt Ne bodi kot drugi. Najprej je nosil ime Postaja s simboliko Matejine postaje po končanem delu s Slovenskimi muzikanti, a po dolgem premisleku so naslov spremenili. Mateja namreč želi s projektom dokazati, da lahko uspeš in prodreš, le če delaš drugače kot ljudje, ki so se sprijaznili s tokom vsakdanjega življenja. Misel, da si lahko dober in uspešen le, če deluješ v Ljubljani, odločno zavrača. Pravi, da je čas, da tudi Pomurci pokažemo, da znamo in zmoremo dobro delati. Okoli sebe je zbrala ekipo, s katero se dobro razume, in ki jo dobro pozna. Pri tem je sodelovala s Ferijem Lainškom in Milanom Ostojicem. Vedno si je želela delati z nekom, ki jo bo znal prebrati kot odprto knjigo in vedeti, kaj si želi. Posnet je že videospot Postaja, pri vsem pa so sodelovali domači fotografi, snemalci, maskerji. »Postali smo velika družina, ki ji je delo izziv in ne samo trenutna zaposlitev,« pravi Mateja.

Skupni projekt?

V življenju se Mateja poigrava tudi z mislijo, da bi v bližnji prihodnosti izdala zgoščenko, na kateri bi morebiti prepevala z bratom ali zapela njegove pesmi. Z Matjažem sta vokalno zelo usklajena, njune barve glasu se ujemajo. Matjaž je napisal že veliko besedil in glasbe, vendar ju ni objavil še nikjer. Mateja ga bo skušala prepričati o nasprotnem, čeprav se zadnje časa zaradi obilice dela bolj malo vidita. O tem, kako sta kljub temu povezana, pa priča dogajanje pri postavitvi muzikala Nebo nad Ženavljami. Ko sta se Mateja in Matjaž srečala na vajah, sta se namesto pozdrava vedno samo objela. Brez besed, toda bilo je dovolj, da sta vedela, kaj želita z bratskim ali sestrskim objemom povedati drug drugemu.

Dejan Fujs

Matejina fotografija je del novega projekta.

Matjaž je danes član ansambla Hay.

LEGENDE

Manko Golar Živel je s

Joseph Maria R.

Pesniku in pisatelju Gorenjcu Cvetku Golarju iz Gostec pri Škofji Loki se je v vagonu, nekje pred Münchnom, še pred prvo svetovno vojno rodil sin, Prlek. Danes ga lahko mirno postavimo ob bok največjih Prlekov vseh časov – Prleka, ki ga je Prlekija za vedno privezala nase. Tu so moji ljudje, moj svet ... kot je nekje zapisal.

Mladi Manko ni imel velike izbire, kam naj usmeri svojo življenjsko pot. Po vsej verjetnosti je to narekovalo bohemsko vzdušje, ki so ga naredili očetovi imenitni prijatelji – umetniki vseh zvrsti iz cele Slovenije. Radi so prihajali po navdih ali v Ljutomer, kamor se je Cvetko priženil, ali v njegovo zidanico v Ilovcih. Vse te

rekati, vendar ga je župan takoj »zabil«, češ če hočeš jesti naš kruh itd. Kaj mu je preostalo drugega, kot da je zavihal rokave. Veliko pozneje, ko se je oziral na ta leta, mu ni bilo žal. Skorajda je bil Skuhali hvaležen, saj se je na tak način veliko naučil.

Vojna mu kot zavednemu Slovencu ni prizanesla.

Družino so izgnali na Hrvaško. Nato je delavec na železnici v Ljubljani, OF, aretacija, koncentracijska taborišča Rab, Gonars, Monigo. Tu napiše pesmi (Rab, Ko pride noč, Zdaj sem mrtev), ki so pozneje objavljene v Borcu. Leta 1946 se naseli v starodavnem gradu, ki kraljuje nad Gornjo Radgono. Postane poslej dom za več kot štirideset let.

Pesmi, predvsem za otroke, objavlja dokaj pogosto, prvo samostojno zbirko Gode črček pa je izdal dokaj pozno – leta 1958. In dobrih deset let mine, ko izide zbirka Jaše k nam zeleni Jurij. Hudomušno in šegavo se dotakne prizorov iz kmečkega življenja. »Pesem mora priti sama od sebe. Če pesmi ne napišem v desetih minutah, potem to ni pesem,« je povedal nekoč, ko so ga vprašali, ali morda posnema očeta ali celo Murna.

*Gode, gode
črček v noči,
tratam sladke
sanje nosi,
mehko pesem
po goricah*

in med hišicami trosi.

Kakšni dve leti pred tem (1967) je presenetil znanec in poznavalec svojih del z zbirko Pozabljeni dan. Dolej so ga poznali kot radoživega in veselega človeka, ki se veseli vsakega dneva, petja klopčev in črčkov ali grozda na trti in prepelice v rži, zdaj ga spoznajo povsem drugačnega.

Nič kaj vedro ne gleda na življenje, ki ima svoj čas in temu primerne odnose, svoje vijugave poti in bogve kakšen konec. Zato ni čudno, da je v zbirko vključil pesem Nekoč bom tiho legel, ki jo je napisal še v internaciji na Rabu.

Manka Golarja, mogoče najbolj pravega, spoznamo leta 1973, ko so izšle njegove Okrogle o Veržencih in nato čez čas še podoben tekst Verženci. Tu so zaživeli ljudska modrost, prekanjenost in iznajdljivost pa tudi robotost svojstvenih prebivalcev starodavnega trga.

Golar se je izkazal kot dober poznavalec in opazovalec teh ljudi. Tu se sreča ves Golarjev svet: narečno znane besede, Tuneke, Zefike in Gelike, bratva, njegov včasih rahlo bridki, včasih zdrav kmečki hu-

mor, toplina in tudi dokumentarna pričevalnost. Ponenen je bil, da so ga takrat počastili z imenovanjem za častnega občana Veržeja. S tem dejanjem je bila tudi zakopana bojna sekira, ki so jo Veržejci izkopali, ko je nekoč o njih v Ljudski pravici napisal podoben tekst, vendar tržanom takrat še ni bilo do šale kot zdaj in so zadevo razčističevali na sodišču. (No, tudi ta, tukaj zapisana zgodba, je malce okrogla. Podobna je tisti o slikarju Jožetu Horvatu - Jakiju in prebivalcih soboškega predmestja Turropolja, od koder je bil Jaki doma.)

V intervjuju za Večer je, bolj za šalo kot zares, povedal, da izvira iz dokaj sumljive ulice. Če bi jo začeli, bi na eni strani bežali ven lopovi, na drugi pa kurbe. Prebivalci Jakiju takrat niso priznali umetniške svobode in mu zagrozili, naj več ne stopi tja. In Jaki se je tega dolgo držal. Sicer pa je Golar svoj stil pisanja nakazal že leta 1963, ko je s teksti sodeloval v zborniku, posvečenem očetu Cvetku.

Manko Golar je napisal je kar nekaj iger, ki so jih igrali po šolah in odrih

kulturno-umetniških društev. Poznali so ga vsi trije skladatelji zborovskih pesmi, kot so na primer Jani Kuhar, Danilo Bučar, Dan Weingerl, Ciril Pregelj, Rado Gobec, Rado Stanič in še kdo. Uglasili so več kot dvesto njegovih pesmi.

Besedila je pisal za več zabavne glasbe in navedenozabavne ansamble, ki smo jih lahko slišali na festivalu Vesela jesen in na ptujskem festivalu.

Manko Golar je pisal tudi priložnostne pesme. Želje po kakšni priložnosti, ali prazniku ni omenil, lovce, ne gasilce, ni družtvom, nikomur ni za to poprosil. »Pesmi terarni prijatelji so radi očitati, češ umetnik drugo.

Manko se na tepe oziral. Ljudje so mu pesmi radi brali.

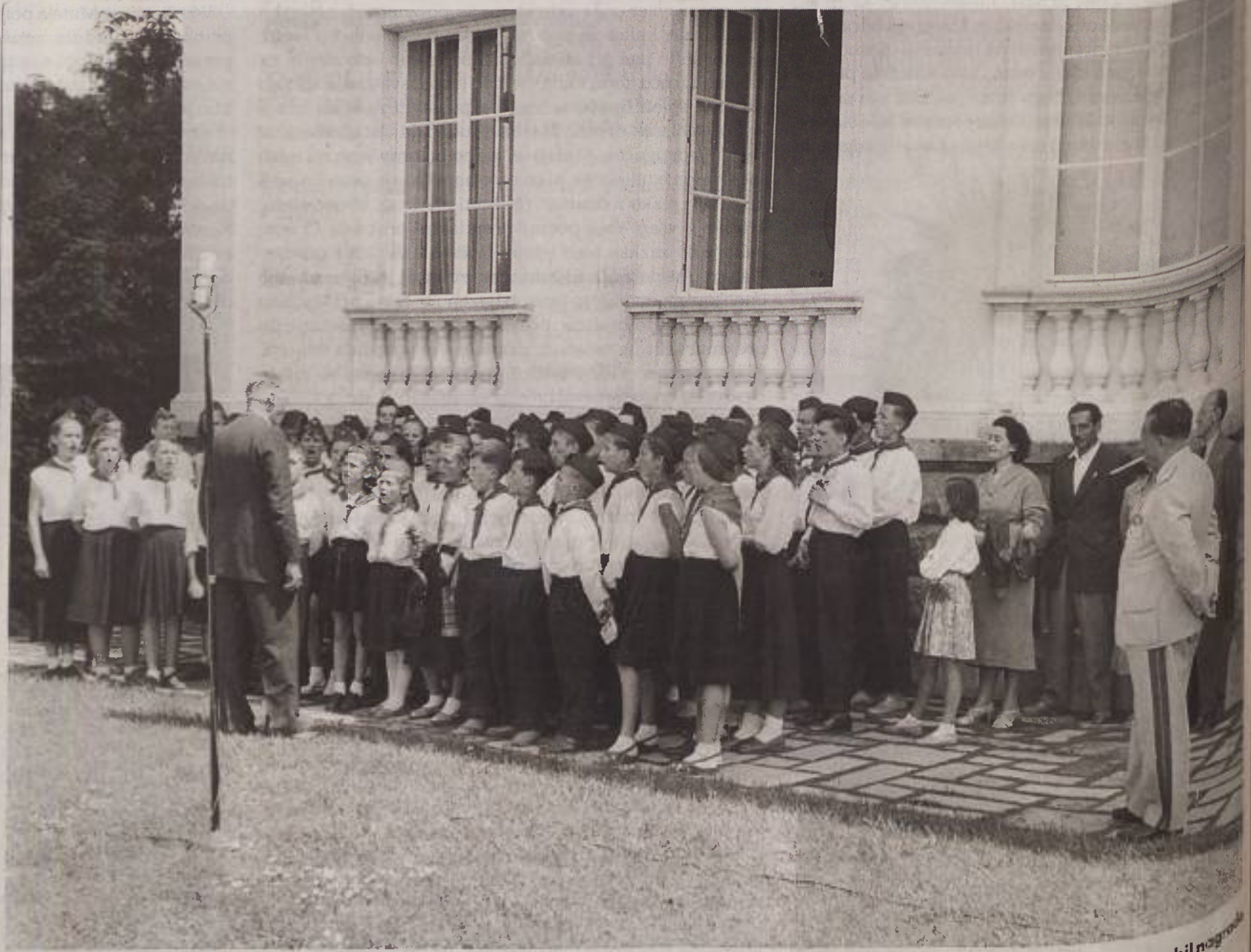
Verjetno pa mu je največje veselje deloval in zborovsko pevstvo. Je dosegel z pevskim zborom Silvine Tomassini, s katerim je uspešno nastopal v Jugoslaviji in atopi delo kronal z nastopom pred Titom.

Manko Golar v značilni »zimski podobi« - s plaščem »hubertusom« in polhovko

slikarje, pesnike, pisatelje, dirigente, skladatelje, filozofe, ki še dandanes nekaj pomenijo, je mali Manko opazoval od blizu in neshetokrat poslušal, kako v sproščenem ozračju, resno ali šegavo, razpredajo o umetnosti in življenju na sploh, pojejo ali se na moč prepirajo o povsem nepomembnih zadevah.

Prve pesmi je Manko napisal na učiteljsku v Ljubljani, ki pa so se med vojno izgubile. Prve objave je doživel še pred vojno v mladinskih listih Naš rod in Zvonček. Pisal je pesmi in se ukvarjal s športom. Bil je član slovenske plavalne reprezentance na 200 metrov prsno. Nogomet je igral bolj za zabavo. Leta 1933 se je vrnil v Prlekijo, v Križevce pri Ljutomeru. Za učitelja. Seveda se je moral javiti tudi pri tamkajšnjem županu Skuhali, ki mu je mimogrede naročil, da bo ob učiteljevanju kot mlad izobraženec vodil še sokolsko telovadno društvo, da bo režiral, skrbel za »deco« v Jadranski straži in dirigiral pevskeemu zboru ter tamburaškemu orkestru. Mladi solnik je želel nekaj opo-

Josip Broz - Tito posluša mlade gornjeradgonske pevce. Takrat peti predsedniku Jugoslavije niso bile mačje solze. Takšen nastop je bil naveden, ki bi si jo želeli vsi pevovodje takratne države. Mankov pevski zbor je Titu pel dvakrat.

pesmijo in za njo

Spomini

Marija Šedivy

Manko Golar je bil moj ravnatelj, učitelj slovenskega jezika, predvsem pa človek, ki je bil sicer strog, a nam je veliko dal tudi zunaj pouka. Z njegovim pevskim zborom sem spoznavala Slovenijo, velik del takratne Jugoslavije, da ne omenim počitnic ob Vrbskem jezeru, kamor je popeljal naš pevski zbor. Naučil me je nastopanja na odru in mi že v rani mladosti omogočil srečanje z našimi priznanimi književniki. Takrat ni bilo bralne značke in obiskov literatov na šolah, zato je bil prihod kar več slovenskih književnikov v Gornjo Radgono velik dogodek.

Manko Golar mi je prinesel v razred listek in mi rekel, naj se besedilo, ki ga je napisal, naučim na pamet. Naslednji dan sem mu ga morala povedati. Ker to ni bilo prvič, nisem imela težav z besedilom, pač pa z veliko tremo. Na radgonski železniški postaji se je poleg šolskih otrok zbralo tudi veliko odraslih. Tudi Manko Golar je nemirno hodil sem in tja, me vedno znova in znova spraševal, če bo šlo in me opozarjal, naj govorim počasi in glasno in naj med govorjenjem ne gledam v tla. V mislih sem ponavljala besedilo in si želela, da bi vlak čimprej pripeljal. Ko je končno obstal, me je zgrabila prava panika. Z vlaka so začeli izstopati naši gosti. Toliko jih nisem pričakovala. Danes se ne spomnim več, koliko jih je bilo. Morda pet ali šest. Zagotovo pa vem, da so bili med njimi Ferdo Godina, Ivan Minatti in Kajetan Kovič. Prisrčno so se pozdravili z Mankom Golarjem, jaz pa sem z velikim sopkom rož vsa nervozna čakala, da pridem na vrsto.

Ko mi je Manko Golar dal znak, sem stopila prednje in zdrdrala naučeni pozdravni nagovor. Na koncu sem vsa zardela obstala z rožami v rokah. Pred mano je stala cela vrsta pomembnih mož, jaz pa sem imela samo en šopek in nisem vedela, komu ga naj dam. S pogledom sem šla od enega do drugega, potem pa ga vsa zmedena potisnila v roke Kajetanu Koviču. Tedaj so vsi planili v smeh in nekdo je rekel: »Dobil si ga, ker si najmlajši med nami.«

Bilo mi je nerodno, a popoldne in zvečer sem na to že pozabila in uživala v nabito polni dvorani, kjer so prebirali svoja dela.

Drugič na Triglavu - leta 1964

Spomini

Kajetan Kovič

Kadar me povabijo, naj opišem dogodek iz preteklosti, ki se nanaša na moje srečevanje s prijatelji in znanci, me spomin po navadi izda. Nič uporabnega mi ne pride na misel, ne veselega, ne žalostnega, kot da bi bilo življenje eno samo dolgočasno trajanje. Tako se mi je zgodilo tudi tokrat, ko me je urednik po telefonu naprosil za anekdoto o Manku Golarju. Spomnil sem se, da sem v hudem dežju govoril na njegovem pogrebu in da sem pred nekaj leti pred gornje-radgonskim vrtcem odkril njegovo spominsko obeležje. To sta bila dogodka za novinarsko vest, nista pa »upesnitve vredna« za zdajšnjo spominsko priložnost.

Kje torej poiskati primerno snov? Zavrtel sem spominski kolot v počasni hitrosti in se v poznih petdesetih letih preteklega stoletja znašel v Ljutomeru na literarnem večeru osmih pesnikov in pisateljev. Ne spomnim se vseh, a med njimi so bili Miško Kranjec, Ferdo Godina, Ivan Minatti ter poleg moje malenkosti tudi oba Golarja, Manko in njegov oče Cvetko. Tega sem pred leti, ko sem imel v načrtu biografski roman o Josipu Murnu, obiskal, da bi ga izprašal o njegovem prijateljevanju s pesniki slovenske moderne, a se je v glavnem spominjal le tega, da so »pili in peli«. Na tokratnem literarnem večeru je bil kot starosta na vrsti zadnji. Med nastopanjem drugih je zadremal in se ob vsakokratnem ploskanju prebudil ter vprašal: »A sem že na vrsti?«

Seveda pa me tokrat niso naprosili za anekdoto o njem. Ljutomerski literarni večer je bil uvod v vrsto drugih po okoliških krajih, na zadnjega v Gornji Radgoni pa nas je povabil zmeraj gostoljubni Manko Golar. Turneja je bila zaradi prleške gostoljubnosti rahlo naporna in med potjo se je naša osemčlanska ekipa postopoma redčila, tako da smo na lokalni vlak od Radenec do Gornje Radgone sedli samo še trije, Ferdo Godina, Ivan Minatti in jaz. Ko se je vlak na gornjeradgonski postaji začel ustavljati, smo zaslišali godbo na pihala, in ko smo se ozrli skozi okno, smo zagledali poln peron mladine z zastavami in cvetjem. Zdelo se je, da smo se pripeljali ob nepravem času in da sprejem ni namenjen nam. Minatti je predlagal, da se neopazno izkrcamo na hrbtni strani vlaka in se odpravimo v mesto po ovinkih. A tedaj smo sredi mladine že zagledali Manka Golarja, ki nam je navdušeno mahal, otroci pa so peli očitno nam v čast. Moralo bi nas priti vsaj šest, a z vlaka je sestopila okrnjena trojka, kar pa sprejemnega zbora očitno ni motilo. Ker je bilo do literarnega večera še dobro uro časa, nas je Manko odpeljal

v šampanjsko klet, seveda ob spremstvu godbe in otrok, ki so vzklikali in mahali z zastavicami. Tako nam je pripravil nepozabno uverturo, bil pa je tudi duša literarnega večera in prav tako politerarne veselice, ki je trajala do zgodnjih jutranjih ur.

(Fotografije, razen M. Šedivy, so iz arhiva sina Marka Golarja)

Golarjeva učenka in članica pevskega zbora Marija Šedivy. S pevskim zborom je letovala ob Vrbskem jezeru v Avstriji. Za celotni radio so takrat posneli celo nekaj pesni. Manko je bil dober organizator. (Foto: M. Juhnov)

Spomini

Vinko Rous

Najina čvrsta zveza sega v začetek leta 1964, ko sem prišel v radgonsko osnovno šolo za tajnika, kamor je prišel Manko Golar. Naslednje leto je Manko postal ravnatelj šole in vrtca. Službeno sva se dobro ujemala in uspešno reševala probleme v zvezi z vodenjem šole in vrtca. V naši službeni odnosi so se iz leta v leto poglobljali in se počasi spremenili tudi v iskreno osebno prijateljstvo.

Manko je bil preprost človek. V stanovanju v gradu je imel po navadi na sebi jopico, ki jo je spletla njegova žena, pozimi pa smo ga Radgončani na cesti že od daleč spoznali po »klaču Habertustu« in s polhovko na glavi. Iz grada dol v mesto se je po navadi vozil z mopedom znamke Colibri.

Manko je bil velik prijatelj tako med stanovskimi kolegi kot tudi med umetniki iz Slovenije in vse Jugoslavije. Bil je ravnatelj številnim generacijam, pevci številnih pevskih zborov se radi spominjajo svojega pevovodje.

Kmalu po njegovi smrti sem dal pobudo, da po njem imenujemo otroški vrtec. Tudi zato, ker je veliko njegovih pesmi posvečenih otrokom. Pobuda je bila na splošno sprejeta z zadovoljstvom in tudi Golarjevi - žena Vera, hčerka Tatjana in sin Marko - so se z njo strinjali. Tako je bil 27. maja 1989, na 1. cicibanovem dnevu sprejeta listina o pomenovanju Spominske obeležje, ki ga je izdelal kipar Milko Bratuš iz Negove, pa smo mu postavili ob deseti obletnici smrti - 8. junija 1998 - pred otroškim vrtcem na Tratuš. Spomenik smo postavili z razmeroma skromnimi sredstvi in s pomočjo sponzorjev. Lepo se vključuje v okolje in je vredno ogleda.

So ljudje, ki jim je dano dolgo življenje, vendar iz njega ne naredijo nič, in so ljudje, ki v svojem življenju veliko naredijo, tako kot Manko Golar. Naredil je veliko.

Otvoritev spominskega znamenja ob desetletnici smrti Manka Golarja 6. junija 1998. Govor ima njegov nekdanji sodelavec in pobudnik za postavitev spomenika Vinko Rous. V ozadju akademik Kajetan Kovič in Peter Fridau, takratni predsednik občinskega sveta. Ob govorniku avtor obeležja, akademski kipar, Negovčan Milko Bratuš.

Glej, ko bo meč,
ko bo tiho solza zahlestela
ho luhih zvezd v nebesih,
ko namoča bo rdečela
v spicim dihu žalostnih cipres -
nes mi, tibi bone, Ti dronga.

Del pesmi, ki jo je posvetil (15. XII. 1969) Dragici Juter-
šnik, s katero sta
skupaj sedela kot
podanec v republi-
ki skupščini. Posem
je napisal kar med
sejo skupščine na
hrbno strani vabila
z dnevnim redom.

radi pomagamo»

Penova akcija

»Vedno

»Ne, ne ... pusti ... ne migaj ... daj, malo ... dobro ... boli? Sportista ...«

Že za prvim ovinkom sem naletela na težave. V kolenu me je nesramno zbadlo, da sem morala sesti na umazan asfalt in stisniti zobe. Ker Maja ni dovolj močna, da bi dvignila mojih xx kilogramov, ji je moral pomagati gospod, ki je ravno prihajal nasproti. Okaral jo je, ker mi je poškodovano nogo »ravnala« brez občutka, in mi skušal pomagati do klopi. Mislim, da je gospod bodisi zdravnik bodisi velikanski ljubitelj medicinskih priročnikov in enciklopedij, kajti njegovi nasveti so bili zares profesionalni.

Sramežljivo spomladansko sonce nas zvabi v naravo, kjer v družbi zelene trave, brstečih dreves, vetra in prijateljev uživamo ob sprehodih, poležavanju ali rekreativnem teku.

Če se že odločimo za džoging, se moramo tudi primerno pripraviti. Na kanal, v park ali mirnejše ulice se torej ne odpravite v čevljih, kot sem to storila jaz, ampak obujte športne copate ...

»Ka je blo? Lejko staneš? De šlo? ... Daj, ka jo zdigneva!«

Midve v ne preveč športni opremi, nama nasproti pa mlad tekač v popolni opravi (o tem sem govorila v uvodnih vrsticah). Sicer je najprej na pomoč prilajal pudlček, ki pa mi žal ni mogel pomagati. Je pa to zato uspelo fantu, ki mi je pomagal vstati in mi dovolil, da sem se z vso težo obesila nanj. Ker očitno ve, kako reagirati v taki situaciji, me je hotel vzeti v naročje in me odnesti (ne v Ljubljano, ampak do prve klopi), a ker več nisem hotela krasti njegovega časa, sem stopila na obe nogi in mu pokazala, da sem padec le zaigrala. »Saj se mi je zdelo čudno, ka se nika ne vidi ... ali vedno radi pomagamo ...«, je dvignil palec, se prisrčno nasmehnil in stekel neznano kam ...

»Eh, nejdne ge. Idi ti!«

Zadnja »reševalca« sta bila mlada fanta, ki sta najprej, ko sem se sesedla, odšla mimo. Tako sta se začela prepirati, ko sem poprosila, da mi eden od njiju pomaga do klopi.

Bilo jima je nerodno mlado dekle prijeti pod roko, nato pa se je eden vseeno odločil, da mi da malce opore. Akcija pa se je končala s posmehovanjem tistega, ki ni priskočil na pomoč, tistemu, ki je nasedel potegavščini: »San ti pravo!«

»Joj, ka de se vrede? Ode, samo se me primi tak okouli, ka te do klopi pelamo, ka se sedeš ... ode, ode ...«

Maja mi je zopet podpirala nogo, jaz pa sem se naslonila na gospo, ki mi je zelo skrbelo zame, čeprav me ne pozna. To je najbrž tista ženska, ki mi je v prirojeno skrb za podmladek, ni važno čigav. Sta se pa gospe dobro zabavali, ko smo jima pokazali našega Jureta, ki nam je prihajal naproti iz nasprotnega smreke. »Ah, te pa neje nika ... falabouge, hahaha ... ge ve zaj, v Vestni!« Najbrž je bilo zadovoljstvo dvojno. Z mano je bilo vse v redu, onidve pa sta me pustili ujeti v objektiv, ki pa na papir ni ujel njunih razigranih obrazov, ampak le zaskrbljene poglede. Žal.

»Tij me samo primi. Esi, esi ...«

V tem primeru je čudežno, prav tako kot Staši, meni nagaalo skleno. Bolečina ni in ni hotela izginiti in brez pomoči mimoidočega mi ne bi uspelo priti do avtomobila. Sicer sem malo pretiravala in se dobesedno obsedela gospodu okrog vratu, a to njega ni prav nič motilo. Dajal mi je napotila, kakšni morajo biti moji naslednji gibi, da me bo čim manj bolelo. Jaz pa sem ga ubogala. Ko sem mu odkrila, da smo ga ujeli s skrito kamero, se je prisrčno nasmehnil fotografu.

Pomlad je v ljudeh očitno prebudila tudi sočutje.

Izkazalo se je, ljudje res radi priskočijo na pomoč in pomagajo sočloveku v stiski.

Vsi so pokazali veliko dobre volje in so za trenutek odmislili, da se jim mudi in so se za hip ustavili. Naj vam najini izkušnji s »poškodbami« ne preprečijo, da bi se rekreirali. Primerno se obujte, oblecite in raztegnite svoje od zime zakrnele mišice – pojdite na svež zrak. Nikoli ni še nihče dokazal nasprotnega! Zdrav duh v zdravem telesu!

Staša Pavlovič
& Maja Prettner

Jure Zauneker

Naši sosedge Azijci znajo pridno reči: »Tesék?«

Le 300 kilometrov do Kitajske

Kitajska tržnica oz. Jozsefvarosi piac je v osmem budimpeštanskem okrožju, ki se imenuje Jozsefvaros. Ta predel ne spada ravno med dragulje Budimpešte. Na enem od zidov v stranski ulici smo odkrili velik napis »Srbija«.

»Kuba« se neprestano odvaža in dovaža. Na tržnici pa se poskušajo tudi katere od kitajskih, vietnamskih, turških in vzhodnoevropskih jedi, čeprav lokali niso videti preveč privlačni.

Tale gospoda sta se tako zatopila v igranje azijske različice dame, da sploh nista slišala naših vprašanj, za kupce pa jima je bilo malo mar.

V ozadju tržnice, ki jo menda »obvladuje« štiri ali pet večjih premožnih azijskih družin, je ogromno zabojev, v katerih prihaja blago. In še marsikaj. Ni daleč od resnice hudomušna žala domačinov, da je v takšnem zaboju na Madžarsko prišel tudi marsikateri tukajšnji prodajalec.

T. K.,
A. B.,
V. P.
FOTO
N. J.

Prepovedano je fotografiranje in snemanje (zaradi večjega števila ilegalno priseljenih prodajalcev), vodenje psov (bolje za njih, saj vemo, kaj je na Kitajskem specialiteta) in nošenje orožja (razlaga ni potrebna). Tu in tam se na tržnici najde tudi kakšen varnostnik.

Še do nedavnega je bilo potrebnih kakšnih deset ur poleta, da je človek prispel do Kitajske. Po novem ni več tako. Kitajska je od Murske Sobotne oddaljena le še slabih tristo kilometrov oz. tri ure vožnje. In to z avtomobilom. Ne verjamate? Potem še niste bili na kitajski tržnici v Budimpešti.

Se še spomnite naše reportaže z velike tržnice Arizona v Orašju? No, nekateri pravijo, da tamkajšnji trgovci vozijo blago ravno z velike kitajske tržnice v Budimpešti, drugi pa spet trdijo, da obe tržnici nista kaj preveč povezani in da je »roba« pri madžarskih Kitajcih slabša kot tista v Orašju. Dejstvo je, da je kitajska tržnica v madžarski prestolnici za zdaj našim ljudem manj znana kot tista v Orašju, kjer so si nekateri naši »pridni nakupovalci« že nabrali več kot trideset ali štirideset obiskov.

Najprej lokacija: kitajska tržnica oz. Jozsefvarosi piac je v osmem budimpeštanskem okrožju, ki se imenuje Jozsefvaros in je na nasprotnem bregu Donave, če se pripeljete iz smeri Balatona oz. Blatnega jezera. Ni je preveč težko najti, če se samo držite glavne ceste, po kateri ste prišli, in ki vas vodi mimo Citadele prek Erzebetinega mosta (Erzsebet hid) samo ravno po glavnih ulicah Szabad sajto, Kossuth in Rakoczi. Na trgu Baross (Baross ter) oz. pred železniško postajo Keleti je treba zaviti na desno na ulico Fiumei in se peljati ob zidu, ki obdaja veliko pokopališče, samo ravno do trga Orczy (Orczy ter) oz. do ogromne zgradbe madžarske pošte, ki se skoraj naslanja na kitajsko tržnico. Le-ta je v ulici Köbanyai.

V primerjavi s staro tržnico v Orašju - da o novi niti ne govorimo - je videti kitajska v Budimpešti dosti bolj tesnobno, neugodno in umazano. »Ulice« so bolj ozke, notri pa je prepovedano fotografirati, snemati in voditi pse, kar je npr. vse dovoljeno v Orašju. V večini so prodajalci kitajskega porekla, sledijo pa jim Vietnamci. Tu so se že tako ustoličili, da imajo tudi svoj časopis. Menda naj bi bilo tudi nekaj Turkov in Indijcev, vendar jih mi ob našem obisku nismo videli. Je pa sedaj že precej prodajalcev iz Romunije, Bolgarije, Ukrajine, Rusije in drugih vzhodnoevropskih držav. Primat pa vseeno imajo Azijci, katerim je najljubše opravilo ob prodajanju vsekakor igranje iger, predvsem pa kvartanje, pri katerem dva igrata, kakšnih sedem pa jih navija vsak za svojega favorita. Ob takšnih prizorih ima človek res občutek, da je »padel« v kako staro kitajsko mesto.

Čeprav so se azijski prodajalci naučili madžarsko in vas vedno najprej vprašajo »Tesék?«, kar pomeni prosim, in da v glavnem znajo tudi angleško, so budimpeštanske gospodinjice nad njimi vse manj navdušene. Pogosto se v radijskih kontaktnih oddajah pritožujejo, da je blago slabo in da se pri pranju uniči. Če nekako strnemo na skupni imenovalce, se cene ženskih in moških majic, srajc, ženskih torbic in športnih copatov gibljejo med 1800 in 3000 forinti, kar je približno enaka vsota v tolarjih. Ampak pazite, to so cene brez barantanja. Z barantanjem se da cena še precej zbiti. Komur pa ni do tega, ima na drugi strani tržnice dovolj spodbudne trgovine, ki so narejene po evropskem vzoru.

Obisk kitajske tržnice naj ne bo vrhunec vašega obiska Budimpešte. Prej obratno. Ta nakup mora bolj spadati le med zanimivosti in v rubriko: »Ko voli, nek izvoli.« Nikakor pa se ne more primerjati z razgledom s Citadele na obdonavske dele Budimpešte in na njene čudovite mostove.

Že ob vhodu na tržnico ni okolica prav nič vzpodbudna. V primerjavi z Orašjem je tukaj med tednom precej manj turistov.

Ena od glavnih »avenij« tržnice. Poleg oblačil in obutve se prodajajo še igrače, drobna elektronika in, oh, seveda, mobilni telefoni. Hitra dostava tukaj pomeni klic po mobilniku in kurirja, ki v eni minuti priteče z zaželeno »robo« za stranko.

»Rusija? Slovaška? Slovenija? Aaa, Slovenija,« se je šel geografa mladi prodajalec iz Kitajske, z veseljem pa se je fotografiral skupaj s svojim blagom. Njegove starejše kolegice pa so fotografiranje zavrnile in v odmoru pridno grizljale različne vrste semen.

Na drugi strani tržnice je ulica s spodobnejšimi trgovinami, narejenimi po evropskem vzoru.

Pogled s Citadele na Donavo, most Szechenyi in madžarski parlament

Ekskurzija na Dansko bi se sicer morala zgoditi v maju, a smo jo zaradi številnih drugih dejavnosti prestavili na marec. S tem se je spremenila tudi tema ekskurzije: iz sociološke smo prešli na geografsko-zgodovinsko. Na severno popotovanje so odpotovali dijaki prvega letnika evropskega oddelka in iz tretjih letnikov.

Vseh sedem dni so pridno opravljali meteorološke meritve, do potankosti spoznali slabe strani oceanskega podnebja, opazovali pokrajino, ljudi, spoznavali kulturo in pisali dnevnike.

V deževnem in vetrovnem vremenu so nam delali družbo profesorji: Martina Domajnko, Franci Čuš, Jernej Jakelj, Cedric Klein, Norma Bale in Sonja Ferčak.

Vsi skupaj smo pozirali za PEN pred mestno hišo v Københavnu.

Menjavanje garde

1. in 2. dan: Ljutomer–Nykobing (14. in 15. marec 2005)

Ker so letalske vozovnice dosegljive le z mastnimi denarji, smo se mi, skupina nadobudnih osvajačev držav iz ljutomerske gimnazije, odločili za prevoz z avtobusom, ker je le-ta cenejši, do skandinavske države in po njej, ki po površju niti malo ne spominja na skandinavsko državo. Vožnja do tega bisera severne Evrope se ni in ni hotela končati, saj je trajala približno 18 do 19 ur. Ta številka pa je v bistvu nesmiselna, saj je pot za nas di(v)jake ljutomerske gimnazije minila kar hitro oz. smo si jo skrajšali s kartanjem, pogovorom ali ogledom kakšnega (ne)zanimivega filma.

Po dokaj zaspani vožnji po avstrijskih in nemških avtocestah smo v dopoldanskih urah prispeli v majhno pristaniško mesto na severu Nemčije, Puttgarden, od koder smo se podali na malo zanimivejši način, s trajektom, po morju vse

Vetrne elektrarne

3. dan: Nykobing–København (16. marec 2005)

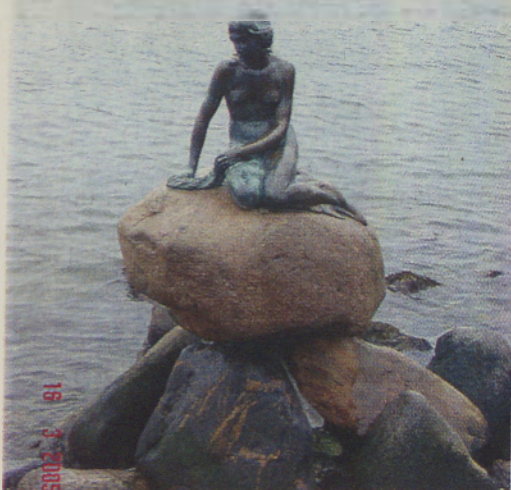
Ob 9.00 smo že bili na poti proti glavnemu mestu Danske – Københavnu. Čeprav se veter ni polegel in včasih je tudi rosilo, smo začeli z ogledi večine atrakcij takoj, ko smo prispeli. Najprej smo si šli ogledat kip male morske deklice. Profesor Jakelj nam je z gotovostjo trdil, da se je treba dotakniti desne oz. leve od roke, tako kot Julije v Veroni, saj v nasprotnem primeru prinese nesrečo. Ko smo izvajali ta manevar, smo opazili smejoče se mimoidoče, a ga – verjetno iz vraževernosti – nismo opustili. Sledila je vožnja in nato sprehod do kraljčine palače. Bilo je točno opoldne, zato smo si lahko ogledali menjavo kraljeve straže. Vsi stražarji so seveda hodili v skupnem ritmu, a ker se nesreče dogajajo, je enemu spodrsnilo in je padel. Čeprav je to sramota za vojaka, se je hitro pobral in ujel ritem z drugimi. Kasneje smo še videli narodno gledališče, opero, spomenik vsem na morju umrlim danskim mornarjem, mestno hišo, hipijevsko fontano, kip H. C. Andersena ter mnogo drugih znamenitosti. Zanimive so predvsem hiše znotraj Københavna. Vse so zelo pisane in zgrajene v nekem posebnem slogu. Menda naj bi imele, po neki tradiciji, rumeno hišo samo tiste družine, v katerih imajo štiri ali več otrok ... Mimogrede smo videli tudi muzej Guinnessovih svetovnih rekordov in se fotografirali z lutko najvišjega kdaj živečega moža ter ugotovili, da mu segamo nekje do palice za hojo. V prostem času smo skočili v trgovino s spominki, za katere smo se že prej pozanimali, kje so, ter kupili razglednice. Na poti do naslednjega youth hostla smo se ustavili še na eni od gimnazij. Poleg velike sprejemne avle nas je očaralo naslednje: na širokih hodnikih so bile mize za namizni nogomet in tenis, ki si ju lahko

po mili volji igral, na hodnikih je bilo vsaj šestnajst računalnikov za prosto uporabo, skozi okno pa smo opazili bazen. Malce nevoščljivi smo se odpravili v hostel, kjer smo doživeli še en nepozaben večer.

Miha Tibaut, 3. c

Na vrsti je bil nov dan! Dan, poln doživetij in zanimivih ogledov. Tokrat resnično zanimivih. Danes je bil namreč na vrsti København, prestolnica Danske. Ob 8.00 je bil zajtrk. Izbira je bila velika! Polnozrnat štručke, črn kruh, jagodna marmelada, sir, več vrst kosmičev, jogurt, kava in sadni sok. Pozajtrkovali smo hitro, se nato pripravili na odhod in potem končno odrinili. Tudi tokrat nismo imeli veliko sreče z vremenom. Oblačnost je bila nizka, vreme hladno, občasno je tudi pršilo. Do glavnega mesta smo se vozili približno dve uri. Skozi okna smo lahko opazovali lepo okolico, kjer je prevladovalo predvsem poljedelstvo, v presledkih se je pojavljala tudi bukov in brezov gozd. Električne vetrnice niso bile več velika posebnost. Opazili smo jih že prejšnji dan in dobro smo vedeli, čemu služijo. Po dolgotrajni vožnji smo prispeli v København. To mesto je kar nekajkrat večje od Ljubljane in ima pol milijona prebivalcev. Preplet ulic in ulčic nam sicer ni delal prevelikih preglavic, saj smo kar hitro prispeli do pristanišča, kjer nas je čakala mala morska deklica, pravzaprav le njen kip, ki pa je relativno majhen. Nastal naj bi po romantični pravljici o princesi mali morski deklici, ki se je zaljubila v človeškega mladeniča. V zameno, da bi ga smela ljubiti in postati pravo človeško bitje, je odvrгла rep. A resnične ljubezni med njima ni bilo. Mladenec se namreč ni zmenil za njeno hrepenečo ljubezen in deklica je od žalosti okamenela, še prej pa zopet postala pravljico bitje. A še danes čaka na svojega človeškega mladeniča. Pri tem kipu smo naredili kar nekaj fotografij in potem za las ujeli še menjavanje kraljevske straže pred kraljičino palačo. Danska je namreč kraljevina. Sledil je potep po mestu in potem smo imeli kosilo v turški restavraciji. To je bilo sicer posebno kulinarčno doživetje, a preveč pekoče jedi nikomur niso tekle in bili smo kar malce razočarani nad to restavracijo. Pot nas je vodila dalje po mestu. To je bil čas nakupov spominkov in drugih stvari, ki so se nam zdele zanimive. V večernih urah smo prispeli do hostla v Københavnu, ki je stal ob letališču in je bil zato tudi malce lepše urejen. Za večerjo je bil zopet riž, ki pa ni nikomur več teknil, saj smo ga jedli že pri prejšnji večerji in kosilu. Sledila je namestitvev in nato zopet žur do jutranjih ur.

Urška Šajnović, 1. e

Morska deklica

do Danske obale. Na trajektu smo uživali v prekrasnem pogledu na morje, galebe in obalo ene ali druge države, na začetku ali koncu poti, ali smo uživali znotraj trajekta na malce bolj udobnih sedežih kot na avtobusu. Že tukaj, na trajektu, pa smo lahko zaznali malo (preveč) zasoljene cene, na katere smo se do konca potovanja že privadili.

Ko smo se prvič zapeljali na dansko zemljo, nas je pozdravilo pršenje, ki je značilno za oceansko podnebje, ki ga ima Danska. Lahko smo opazovali dokaj enolično, a zelo zanimivo dansko pokrajino, ki je kar posejana z ravninami, po katerih skoraj ves čas piha veter, ki ga zelo dobro izrabljajo z vetrnicami. Opazili smo tudi zanimivo gradnjo hiš, ki so v glavnem iz opeke in so v gručah ob cesti.

Nykobing je prvo dansko mesto, ki nam je dalo prenočišče in dež. Tega smo občutili kar na lastni koži, ko smo si hoteli pretegniti noge in se v lepem mestu nadihati svežega danskega zraka. V tem mestu smo spoznali tudi, kolikokrat so cene pomožne v primerjavi z našimi.

Youth hostel je bil lepo urejen in čist. Motil me je le del kopalnice, ki ni bil opremljen, kakor bi od

Farma krav molznic

njeja pričakoval – namreč prha. Ta namreč imela spodnjega dela, kamor bi odtekala voda, to smo se proti koncu potovanja po Danski že navadili.

Andrej Šušter, 1. e

4. dan: København–Helsingor–Helsingborg–Odense (17. marec 2005)

Četrty dan našega bivanja na Danskem se je ponovno začel v oblačnem in vetrovnem jutru. Po že tradicionalno obilnem in raznolikem zajtrku smo se z avtobusom odpeljali proti mestu Helsingor. Tam smo si ogledali znameniti grad Kronborg, kjer se je pred stoletji dogajala zgodba o Hamletu. Le-to je skušal s svojo priložnostno gledališko skupino obuditi tudi profesor Franci Čuš. Z gotovostjo lahko trdimo, da jim je to povsem uspelo, predstavi pa je dala poseben čar še scena zapuščene grajske sobe, ki smo jo za kratek čas »nezakonito«¹ zasedli.

Po odlični predstavi in dolgem aplavzu smo odhiteli v grad, kjer smo si ogledali stare grajske sobane. Posebej zanimiva se mi je zdela ogromna plesna dvorana s prav takšnimi slikami. Ob prihodu iz gradu nas je »sprejel«² nepogrešljivi danski dež, a nam tudi ta ni mogel preprečiti obiska sosednje Švedske. Tja smo se odpravili s trajektom in si takoj poskušali poiskati primerno restavracijo za kosilo. Ker smo bili na Švedskem le dobro uro, smo preostanek časa izkoristili za fotografiranje ob razburkanem morju. Popoldne smo se odpravili proti znamenitemu danskemu mestecu Odense. Pot nas je vodila mimo čudovite obale in pisanih obmorskih hiš. Ustavili smo se še v vikinskem muzeju. Tam je še posebej užival Cedric, ki se je v vikinskih oblekah počutil, kot je sam dejal, kot pravi črni Viking. Zvečer smo prispeli v hostel, ki nas je na prvi pogled sicer spominjal na konjušnico, a nas je presenetil z večerjo brez riža.

Katarina Primožič, 3. e

V četrtek smo se odpravili v Helsingor, kjer smo obiskali grad Kronborg, v katerem se je dogajala zgodba o Hamletu. Profesor Čuš je poskrbel, da so posebni izbranci lahko odigrali najpomembnejši prizor iz istoimenskega romana, ki ga je napisal Shakespeare. Malo kasneje smo se sprehodili tudi po notranjosti gradu in tako spoznali takratno ratkošno življenje. Čas nas je priganjal in že smo se znašli na trajektu, ki je bil namenjen proti Švedski. Po nekaj minutah smo stali na švedskih tleh. Ampak kaj lahko vidiš v eni uri? V to eno uro je vstet tudi čas za malico. Torej

ti ostane največ pol ure, da se zares začneš švedskega zraka, potem pa ti na predstavi drugega kot to, da se vrneš nazaj na dopustno mesto in se pripraviš na vožnjo proti Danski pomembno, koliko časa smo tam prebili, pomembno je, da se lahko pohvalimo, da smo obiskali Švedsko. Avtobus nas je že čakal in odpeljal se proti mestu Odense, na poti pa smo si ogledali vikinski muzej. Muzej je bil poln starih ludih stvari, zanimive pa so bile srednjeveške obleke, ki jih lahko pomerili in naredili nekaj fotografij. Obleke so bile videti podobne, zato so si mnogi namesto moških nadeli kar dekliške obleke, ampak to takrat ni bilo pomembno. Že ob prvih trenutkih smo spet sedeli na avtobusu in se proti najdaljšemu mostu, dolgemu 16 kilometrov, Nekoliko utrujeni smo se naselili v tistem hostlu, kjer so nas razveselili z večerjo, tokrat brez riža.

Veronika Merčič, 1. e

Plesna sobana v Hamletovem gradu

5. dan: Odense-Arhus-Horsens (18. marec 2005)

Jerneja Mitošič, 3. e

(19. in 20. marec 2005)

Stolp na najvišji gori

Kraljeva palača

Nuša Meznarič, 1. e

V Legolandu

Köbenhavn – Nyhavn, novo pristanišče, v katerem je delal Andersen.

Polona Švegl, 1. e
Dnevnikе uredil Miha Feuš

Prof. dr. Jože Balažic, doktor medicine, predstojnik Inštituta za sodno medicino in prodekan Medicinske fakultete Ljubljana je bil rojen pred 51 leti v Renkovcih pri Turnišču. O svojem delu pravi: »Sem človek, ki ne zna reči ne.« Je zelo zaposlen, a prijeten sogovornik.

Vesten raziskovalec, priljubljen predavatelj ...

Rimski zgodovinarji so bili med prvimi, ki so pisali o naših prednikih, ko so le-ti živeli nekje za Karpati in se jim še sanjalo ni, da se bodo nekoč preselili v ta del Evrope. Pišejo na primer o slovanski gostoljubnosti. Gosta so menda spremljali od kraja do kraja, in če bi se mu kaj žalega zgodilo, bi ga kruto maščevali. Tistemu, ki gosta ne bi hotel sprejeti v svojo kočo, bi celo zažgali dom, njega pa razglasili za brezčastnega človeka.

Tudi bizantinski zgodovinar Prokopij pripoveduje v svojih spisih o naših prednikih, živelih nekje med Dnjestrom in Dnjeprom. Pravi, da so visoke in vitke postave in krepkih udov. Lasje so svetlo rumeni, hranijo se revno in preprosto; videti so umazani in zanemarjeni. Živijo v raztresenih kočah in tudi okolica je zanemarjena in nastlana z odpadki. Nič kaj prijazna ocena naših prednikov, zanesljivo pa iskrena, saj je zapisal tako, kot mu je tisti, ki je bil tam, povedal.

Arabski potopisec Ibrahim Ibn - Jakub javlja, da so to bojevit in pogumni ljudje, toda razcepljeni v mnoge rodove in plemena. Ako bi ne bili med seboj neskladni, bi se z njimi ne mogel meriti noben narod na svetu.

To zadnjo, laskavo oceno pustimo ob strani. Sicer pa smo nekaj takšnega potrdili ob osamosvojitvi, ko smo dokazali, kaj zmoremo. Bili smo kot eden in takrat nas noben vrag ne bi ustavil. Kaj pa prva ocena? Tudi odlično! Naša prislovična gostoljubnost torej ni od včeraj. Na njo smo lahko ponosni, saj sta končno gostoljubnost in prijaznost ena od osnov uspešnega turizma. Od turizma pa se da dobro živeti - če je uspešen.

Kaj že pravi ta Bizantinec Prokopij v drugem odstavku? Da, med drugim pravi, da so imeli naši predniki zasvinjano okolico, ki pa nikogar ni motila. E, vidite, dragi moji, to je žalostno. Žalostno predvsem zaradi tega, ker se po skoraj dva tisoč letih nismo prav veliko spremenili. Ne bom navajal nazornih ali celo v nebo vpijočih primerov, vsak jih bo v svoji okolici našel nešteto. Zapuščene grede ali slonje steze čez njih kjerkoli, vdrti ali drugače zanemarjeni ali s plevelom porasčeni pločniki, na različne načine na različnih objektih polomljena stekla, nepokošene zelenice, zanemarjena pročelja, raztrti asfalt ali celo luknje v njem, sledovi prekopanih ulic, zamašeni, do polovice z urinom napolnjeni pisaarji, povsod pločevinke in tetrapaki, plakati na vsakem drevesu itd., itd.

Tisti, ki le malce pogleda čez prag, recimo čez Muro v nemško Radgono (kot smo ji včasih rekli, zdaj sem pa to nalašč poudaril), že lahko vidi očitno razliko v urejenosti mesta. Ne gre vedno za denar, za velika sredstva, za investicije, da bi se nekaj uredilo ali spravilo v red. Za stopnjo kulturnega razvoja gre, za stopnjo odnosa do sveta in naše miselnosti. Če bi nas zanemarjenost okolice res motila, pa nas očitno ne moti dovolj, bi bili tudi naša mesta in vasi kot iz škatlice, kot so v glavnem povsod v zahodni Evropi.

Takrat bi bila naša samozavest visoka. Tedaj bi tujemu turistu z lahkoto in ponosom zaračunali naše storitve in k temu prišli lepoto, ki jo ponuja naš kraj. Dokler ne bo tako, se bomo do njega obnašali ponižno, kot da nam je prinesel miloščino.

ured-nik

Dodo

Inštitut za sodno medicino deluje v poslopiju ljubljanske Medicinske fakultete. Od leta 1998 je njen predstojnik prekmurski rojak prof. dr. Jože Balažic. Nasledil je uveljavljenega akademika Janeza Milčinskega. Njegova dosedanja življenjska pot je obogatena s pridnostjo, znanjem, z neposrednim, prijaznim komuniciranjem z okoljem. In zelo hitro je dosegel pomembne življenjske cilje.

Prof. dr. Jože Balažic je v življenju veliko dosegel.

V Renkovcih sta se mama Ana, rojena Sobočan, in babica Veronika od ranega jutra pozno v noč ubadali z delom na kmetiji, v hlevu, vinogradu nad Dobrovnikom in še kje. Oče Štefan je bil strog. Kot dečka bi ga sinova Jože ter leto in pol mlajši brat potrebovala. A ko se je občasno vračal z dela v Avstriji, sta se ga bala, ker je bil strog. Na srečo je bila mama »mle sorte«. A je bil oče v vasi spoštovan mož. Bil je sodnik porotnik na lendavskem sodišču in opravljal je različne druge družbene dolžnosti.

Jože je moral kot osnovnošolec veliko delati na kmetiji. Malo je bilo prostega časa. A vseeno so bila to zanj lepa leta. Od maja do pozne jeseni je hodil naokoli bos. Noge so se tako otrokom zdravo oblikovale. »Nisem imel platfusa,« je pripomnil oni dan z nasmeškom med pogovorom v svoji pisarni v Ljubljani. Ko je obiskoval 7. in 8. razred osnovne šole, se je odpravljaj ob svitu na ročno košnjo. En stric je bil vodilni kosec, drugi so se zvrstili za njim. Kosili so do šestih, pozneje je bila trava suha in neprimerna za košnjo.

Lepo je bilo jeseni. Po košnji otave so otroci pasli govedo ob Ledavi. Igrali so se, brcali žogo. Iz listja so »motali« cigarete in »malo probali prvi dim«. Lovili so se veverice. Tisti, ki je plezal po drevesu, je bil veverica in drugi ga je lovil. Ko je nekega dne brat padel z drevesa, je bilo igre konec. Spominja se prijetnih domačijskih družb ob luščenju bučnega semena, »čejsanju« perja. Ob poznih jesenskih večerih so ličkali koruzo, sekali in praznili buče. Zime njegovega otroštva so bile hude. Od zmrzali je pokalo drevje. In sneg je bil trd, da se je dalo po njem priti po bližnjici čez njive iz Renkovec v turniško šolo. V renkovskem mlinu so »delali tikvino olje« in še marsikaj.

Stara mati se je s sosedo v procesiji odpravljala na romanja k Sv. Trojici v Slovenskih goricah. Otroci so jih pospremili velik kos poti. In ob vrnitvi so jim šli naproti. Verniki so hodili takrat na božjo pot v zavetju noči, skrivaj med polji. Izogibali so se takratnim neprijetnim srečanjem z milico. Saj procesije niso bile uradno dovoljene.

Leta 1962 so začeli postopoma podirati

»cimprano« domačijo, graditi novo. V nekdanji črni kuhinji so dimili meso zase in sosede. Otroci so tu in tam skrivaj odrezali košček in dejanje prikrili s pepelom, sajami. »Boug ne daj, da bi za tou stara mati zvedla,« hudomušno poudari sogovornik.

Poseben dogodek je bil v Turnišču 15. avgusta. Tam se je zbralo na tisoče romarjev. In lektarji so prodajali okusne medene pogačice. In blizu cerkve je imel pekarno Jaušovec. Po odhodu od maše so si otroci kupovali pri njem zemlje. Že videti belo zemljo je bilo za Jožeta veselje. Doma je bil na mizi črni domači kruh.

Bilo mu je 15 let, ko se je odpravil med gimnazije v Maribor. Občutil je veliko razliko med sošolci iz podeželja in mesta. Da se ni izgubil v izzivalni drugačnosti, je poskrbel tam živeči mamin bratranec Franc Cigut. Jože je končal gimnazijo z odliko in zato mu ni bilo treba delati mature.

Pisalo se je leto 1973. Nameraval je študirati pravo, a ga je kolega Štefan Tiselj navdušil za študij medicine. Danes je on urolog v celjski bolnišnici. Na Medicinski fakulteti je uspešno opravil sprejemni izpit in se lotil študija z izjemno predanostjo. In ves čas je delal prek študentskega servisa. Dolgo je delal na reševalni postaji kot bolničar spremljevalec. Tako si je pridobil obilo praktičnih izkušenj s področja medicine. Študijska leta so bila zanj

Njegov sedanji uradni naziv je prof. dr. Jože Balažic, doktor medicine, predstojnik Inštituta za sodno medicino in prodekan Medicinske fakultete. Omenil nam je, da bo kandidiral tudi za dekana. Vedno je bil več od povprečja.

Zanimal ga je čas nastopa smrti in vzroki za nenadno smrt otroka. Lotil se je znanstvenega dela, raziskav. Tudi njegov doktorski s tega področja. Vse bolj se poglablja v genetiko oziroma biološke zakone določajo področje sodne medicine. Izpopolnjuje v Münstru v Nemčiji. Postal je splošno področje sodne medicine.

Je pobudnik, da so ustanovili na inštitutu za sodno medicino najmodnejši toksikološki laboratorij za genetske preiskave. Imajo pooblastila Ministrstva za pravno varnost in opravljanje preiskav o očetovstvih. Opravijo do 15 partnerskih preiskav, ki so zanesljivi. Delajo preiskave bioloških vzorcev s krajev kriminalnih dejanj. Preiskujejo samomore. Delajo obdukcije. Imajo člen laboratorij za mamila ... Vpisani so v mednarodne znanstveno raziskovanje. Sodeluje s tujimi inštituti, objavljajo znanstvene prispevke v strokovnih revijah. Prof. dr. Balažic je doslej objavil okoli 160 strokovnih prispevkov. Je zunanji urednik strokovne revije z Nizozemske in zanj so pomembna predavanja ter predavanja

V poslopiju Medicinske fakultete v Ljubljani je tudi Inštitut za sodno medicino, katerega predstojnik je prof. dr. Balažic. S posnetka je razvidno, da je v bližini tudi šola.

zelo zanimiva. Med počitnicami je pomagal domačinom na kmetiji in delal je v Ljubljani. Na morje je šel redko.

Tri leta je dobival stipendijo Pomurskega zdravstvenega centra, ki jo je v poznejših letih vrnil. Stanoval je v študentski stolpnici na Ilirski v Ljubljani. Tri leta je bil predsednik doma in je zato bival brezplačno. Študij je uspešno končal leta 1979 in bil takoj vpoklican k vojakom. V vojaški ambulanti v Zrenjaninu mu je bila zaupana zdravniška skrb za 2500 ljudi. Okolje ga je prijazno sprejelo in pridobil si je vsestranske zdravniške izkušnje. Potem so ga na hitro povzdignili v »kapetana prve klase« in ga imenovali za načelnika zrenjaninske garnizijske ambulante.

V Ljubljano se vrne leta 1980. Ker je imel visok vojaški »čin«, so ga hoteli zaposliti kot načelnika vojaške sanitete v Kranju. A ker so »prevetili« njegovo katoliško poreklo, je bil moralnopolitično oporečen. Moral bi vstopiti v ZK, česar ni želel. Potem je opravil »staž« v Kliničnem centru in se zaposlil v Šiški. Želel je specializacijo na kirurgiji, a bi moral čakati več let.

Privlačilo ga je pedagoško delo; delo s študenti. Lotil se je raziskovalnega dela in leta 1992 z 38 leti starosti je postal doktor znanosti. Doktorat opravljajo drugi večinoma v starosti okoli 50 let. Postal je docent, potem profesor.

študenti medicine. Ti so ga izbrali za enega najboljših predavateljev v zadnjih študijskih letih. Predava tudi na poljski akademiji in drugod. Dan je zanj tako prekratek, toliko ima obveznosti. Z njegovim prekmurskega porekla priporočila, kako v Prekmurju izboljšati pitno vodo, omejit uporabo pesticidov in še marsikaj.

Prof. Jože Balažic se je poročil s svojo odhodom k vojakom. Ljubezen je vzpostavil na vrhu Triglava. Tja je kot študent prišel mladino iz Turnišča. Med njimi je bila hčerka iz Gomilice, sedanja Jožetova žena. V Ljubljani je študirala na šoli za medicinske sestre. Pozneje je došla na Visoki šoli za organizacijo dela v Kranju. Zaposlena je v ekonomsko-tehnični službi Medicinske fakultete. Zakonca sta si v Ljubljani hišo v Podutiku pri Ljubljani in se vselila v novo hišo leta 1987. Imata tri otroke. Najstarejši je sin, sledita še Marko in hčerka Petra. Doni se pri marljivi pri študiju ali delu. Doni se pri jajo v prekmurščini ali ljubljanski.

Tu in tam se Balažičevi odpeljejo v Renkovec. Doma kmetuje brat z družino in tam Jožetova mama. Takrat obujajo čase, ko je bila Ledava tako čista, da so iz nje pili ...

Francšek Štanič

YU-arhivi še nedostopni, pen jih je odprl!

IV.

Irma Benko

Imam nekaj predalov slik. V njih je slikovno dokumentirano skoraj vse, kar sem počela od jeseni leta 1972 v podjetju, ki je edino vpisano v mojo delovno knjižico. En sam dan, 1. aprila 1984, sem bila v delovnem razmerju na RTV Slovenija, vendar tega delovna knjižica ne beleži. V vsaki fotografiji je zapisana zgodba, ki se ti odvrti takoj, ko sliko potegneš iz predala. In rada brskam po teh predalih. Vsemu skupaj težko rečem arhiv, saj nič ni urejeno, označeno, opisano, da bi bilo uporabno še za koga drugega. To so samo moji spomini in moje bogastvo. Z veseljem pa sem odbrala nekaj drobcev za objavo, čeprav sem se zelo zelo težko odločila, katerim dati ta privilegij.

December 1973: mlada novinarica je dobila nov pisalni stroj in pričakovala naraščaj. Marca naslednje leto je rodila Majo in zdaj je že babica leto in pol starega Petra.

Junij 1974: S tisoč Pomurci v koprskem pristanišču. Mnogi med njimi so se prvič prepričali, da je morje res slano. To je bil prvi Vestnikov vlak, ki je postal tradicija. Z njim smo na lisoče zvestih bralcev domočnega časopisa popeljali na morje. Slovenije pa tudi k sosedom. Letos bo vlak peljal že dvajsetdesetletič. Spet na morje. In če bo vedno, bom zraven. Niti enkrat nisem manjkala. Je kdo? Vam ga na kavo.

Maj 1977: S sodelavci na izletu v Makedoniji, ki je bil eden od mnogih res lepih sindikalnih izletov. Videli smo večino evropskih in prestolnic takratnih jugoslovanskih republik, spoznali zanimive ljudi, vzpostavili mnoga znanstva in si širili obzorje. Tradicijo sicer s presledki nadaljujemo. Nazadnje smo bili predlani v Krakovu na Poljskem, lani načrtovana pot v Bruselj pa je ostala samo na papirju. O naslednji še oziroma že razmišljamo ...

V majski številki Pena bo odprla svoj arhiv Silva Eöry.

Januar 2001: Za konec še ena Penova. Za Vestnikovo prilogo vsak mesec pripravim reportažo z zanimivega družbenega dogodka. Na teh družbenih se imam vedno lepo. Fotografija je nastala v Tkalčevi »žganjari« pod Lipo. Desno je Relaxov Jože Režonja, takrat so žgali prav iz njegove surovine, levo pa vaški harmonikar Jože, ki mi je posodil svoj klobuk z nasmehom vred.

Na robu
zgodovinskega
spomina

Pozabljena motvarjevska dediščina

Zgodovina je neskončna, človeški spomin pa prekratek in dovolj so izpod površja izkopane stare črepinje, opeke ali v starih listinah zapisani skopi podatki, da po koščkih obnavljamo zgodovinski spomin, pomislim, ko z Gyulo Nemesem brskava po svežih brazdah v Popovih goricah v Motvarjevcih.

V smeri proti Kobilju, le slab kilometer od današnjih Motvarjevcev, je položna vzpetina, ki ji domačini pravijo *Paphegy/Popove gorice*, ki so danes v lasti Republiškega zemljiškega sklada, nekoč pa so z njimi gospodarili *Voglerji* in posestvo Rakičan, udomačen je tudi naziv *Szentség-egyház út/Cesta svetega zakramenta*. Kar preveč podatkov naenkrat, vendar so poleg ostankov opek, ki jih najdemo na vrhu griča, in ustnega izročila o zakopanih zvonovih ter samotarskem menihu dokaz, da je tu že v 13. stoletju stala cerkev, morda podobna romanski rotundi v Selu ali gotskim cerkvicam v bližnjem Velemeru, Domanjševcih ...

potoku še navajajo zemljišče *Fienestelke* in v obeh primerih povezujejo s kraljem sv. Ladislavom.

Številne antične gomile po okoliških gozdovih pričajo o dveh večtisočletni naselitvi, dokumentirani viri so povezani z nastankom madžarske države, ko so novi naseljenci v Panonski nižini začrtali svoje meje in za obrambo organizirali staroselce, s tem primeru Avare in tudi Slovane. Kralj Štefan Prvočenani je simbolično sprejel papeževo krono in začel pokristjanjevati svoje podložnike. Župnišča z naseljenimi, predvsem nemškimi duhovniki so postala kraj duhovnega in siceršnjega življenja, za kar so živ dokaz srednjeveške cerkvice v širšem prostoru s poslikavami

je doživela motvarjevska gotska cerkev podobno usodo, kar utemeljujejo z ledinskim imenom *Töröktemető/Turško pokopališče*, ki je v sosesčini. Takrat naj bi se vsa vas preselila na današnjo lokacijo, na levi breg Kobiljanskega potoka. Gyula Nemes, pripadnik kalvinske skupnosti, je v sedmih desetletjih veliko slišal o skrivnostnem kraju na platoju.

Vedno se ob polnoči na sveto noč oglasijo zvonovi, ki so jih pred Turki skrili v vodnjaku tukajšnjega samostana. Stari ljudje so veliko vedeli o samostanu in starem samotarskem menihu, ki je tu živel sam, kajti ni bilo nobenega katolika, ker so vaščani sledili novi veri. Živel je od tega, kar je našel v gozdu, prehranjeval se je s koreninami, med brskanjem pri-

Gyula Nemes kaže opečnate ostanke cerkvice iz 13. stoletja, posvečene sv. Ladislavu, ki je v 17. stoletju izginila z zemeljskega obličja. Na platoju v Popovih goricah orači še dandanes najdejo veliko ostankov opeke, iz katere so pred skoraj sedemsto leti sezidali cerkev.

Že pred 16. stoletjem, ko je prvi val protestantizma zajel ta prostor, je imel kraj, ki se je dvesto let prej poimenoval po kulturnem madžarskem kralju, sv. Ladislavu, močno župnišče z vsaj desetimi filijalami. Naselja omenjajo ob določanju meje s kobiljanskim svetim Martinom leta 1338, ko navajajo, da se »*villam Sancti Ladislav*« nahaja južno od Csesztrega. Toda po vsej verjetnosti se je ta kraj, z obrambnega vidika pomembno stražno mesto, ki ga v srednjem veku označujejo kot *vrata/porto*, pred tem imenoval *Fényesfalva* (Fényesfalva), naselje stražarjev ob Kobiljanskem potoku. Stare listine v bližini ob

Janeza Akvile. Motvarjevske cerkev, ki je po vizitacijskih zapisnikih »*zelo stara, postavljena je bila 1202. leta*«, je podobno kot hodoško zadela zla usoda. Kar se je ohranilo od nje, je nekaj starih opek, raztresenih po njivah, in legende, ki tonejo v pozabo. V omenjenih zapisnikih zagrebške škofije za obdobje 1501–1518 omenjajo župnika Györgya v *Szentilászlú*, toda v začetku 17. stoletja, ko je Bethlen Gábor, sedmograški knez, bojeval sveto vojno za protestante, se je na tem območju spopadel z rekatoliziranim lendavskim Kristofom Bánffyem in porušil motvarjevske cerkev.

Po priljubljenem izročilu, da so vse, kar je izginilo, porušili Turki,

poveduje Gyula Nemes, lastnik njivice na platoju, kjer ob oranju najde veliko ostankov opek, ki na dežju in soncu razpadajo. Izginja neka dediščina, člen v verigi zgodovine. V tridesetih letih prejšnjega stoletja je kalvinski duhovnik Karoly Póth ljubiteljsko raziskoval tukajšnje nahajališče, toda bolj so ga zanimale antične gomile.

Cerkvica izginja tudi iz ljudskega spomina. Že zaradi zgodovinskega spomina bi kazalo raziskati ta segment zgodovine, ki bi lahko veliko povedal o času, ko so se tod naseljevala in sobivala razna ljudstva ...

Ella Pivar

Slavko Šuklar, skladatelj

Težko je v nekaj vrsticah opisati svoje relativno razburkano življenje. V telegramskem stilu bi bilo to tako: Daljnega leta 1968 me je iz mojih Gančan v svet »izstrelila« dvainpolkilometrsko makadamska, zaprašena cesta. Petnajst let sem imel takrat. Z materjo sva se poslovila na avtobusni postaji v Lipovcih, na katero sva prispela peš, s kartonskim kovčkom na kolesu in harmoniko v rokah. Deževalo je, bila je nedelja, jaz pa sem imel občutek, kot če bi domače prekmursko nebo jokalo samo meni v slovo. Tudi materine oči so bile polne solz in takrat, v tistem trenutku sva dojela, da se to dogaja za vedno, da sem ravno tisti trenutek zletel iz družinskega gnezda.

Bolečino matere (oče je bil vedno moja moralna podpora) sem dojel pred leti, ko je moja hčerka Kristina kot štirinajstletna deklica odletela iz našega družinskega gnezda. Takrat so se zgodili tudi naši »tektonski premiki«. Preselili smo se v Slovenijo. Jaz sem prišel nazaj v svojo domovino, drugi člani moje družine pa v popolnoma novo okolje. Bilo je težko, toda nujno. Široko novosadsko Donavo smo zamenjali z reko Pako, Novi Sad in Beograd pa z Velenjem. Hrabro smo preživeli adaptacijo in življenje je steklo naprej v počasnejšem in ugodnejšem tempu.

Naveze z Vojvodino, Novim Sadom in Beogradom so ostale zelo trdne. Človek enostavno ne more (pa tudi ne sme) pozabiti tridesetletnega negovanja prijateljstva, vzpenjanja od srednje glasbene šole do akademije, uspehe in padce na s trnjem posuti ustvarjalni poti, ki me je tam pripeljala na Akademijo umetnosti v Novem Sadu in na Fakulteto glasbenih umetnosti v Beogradu, na mesto izrednega profesorja za predmet kompozicija in orkestracija, na mesto predstojnika oddelka, na mesto predsednika Društva skladateljev Vojvodine ... To je bilo tisto resnično PER ASPERA AD ASTRA, do pravih zvezd sicer nisem prišel nikoli, mi je pa tu in tam katera že tudi pomožniknila. Bilo je to obdobje, v katerem sem se zelo dobro počutil, vse se je vzpenjalo – kariera, družinska sreča, vabili so me v vse večje in močnejše institucije ... Lepo se je živelo v tistem obdobju – vse do trenutka, ko smo tam začeli delati samo za golo preživetje in ko nam je tista oblast končno dopovedala, da ne potrebuje

več tistih, ki razmišljajo s svojo glavo, izobraženih, priznanih, ustvarjalnih ... V življenju definitivno ne obstaja »dobitna kombinacija«. Tisto, kar pridobiš, se navadno izenači s tistim, kar si izgubil, tako da si vedno v nekem življenjskem povprečju.

V mojem življenju so, hvala bogu, »otoki«, na katerih se dobro počutim. Eden od teh otokov je vsekakor moja družina, ki je kljub življenjski amplitudi našla neko sredinsko, varno pot. Vsi smo »potopljeni« v glasbo od ranih korenin, od žene do otrok. Za zdaj smo srečni s svojimi glasbenimi in človeškimi sledmi, ki smo jih in ki jih zapuščamo za sabo. Vsak od nas si je priboril relativno uspešen »rating« na področju glasbe – upam, da tudi na področju človečnosti. Delamo torej tisto, kar imamo najrajši. Z druge strani pa je

To sem jaz

Zgodba z naslovnice

težko in zelo odgovorno biti na »odru« ter prikazovati in dokazovati svoja stremjenja, ki peljejo k določenim ciljem. Nekateri bodo morda uspeli priti do teh ciljev, nekateri ne. Žal nikoli. Znani vojvodinski pesnik Miroslav Antić je napisal: NAM KONJEM NI POMEMBNO, KDAJ PRIDEMO NA CILJ, TO JE POMEMBNO TISTIM, KI NAS JASEJO. Neusmiljeno me jase odgovornost do lastnega dela, njej pa mogoče pomembno, da pride na določen cilj – ne vem! Vedno razmišljam in se obremenjujem s tem, ali je to, kar sem napisal, dobro ali lahko to dam v javnost in ali ni to preveč trivialno, ceneno ... Moja umetnost, če to sploh je, mora načrtovati ostrino med umetnostjo in dopadljivostjo. Uk, ki je težko je loviti ravnotežje na tako postavljeni poti. Je pa to po edina, ki je dostopna tudi navadnemu konzumentu, o čem sem popolnoma prepričan. Tridesetletne ustvarjalne izkušnje so mi potrdile, da je moja glasba našla pot do izvajalcev in poslušalcev, do strokovne kritike ... in zaradi tega sem v tem svojem otoku zadovoljen, včasih tudi srečen. Glasba je izmišljena za poslušanje, to je njeno osnovno nace.

Drugi »otok« moje osebnosti so pa vsekakor otroci. Jaz sem jih srečal in jih srečujem v življenju. Dostopna je pomembna stvar odvisna samo od enega človeka ali pa od nekaj ljudi. Te ljudi mi je nekdo (Bog?!) poslal na moj otok. Po njihovi zaslugi sem zgradil mostove profesionalnega in človeškega družjenja. Ti mostovi so pripomogli, da smo Pomurju od leta 2000 dalje organizirali že sto koncertov, smo se družili in da se še vedno družimo z vrhunskimi mojimi svojih instrumentov, svojih slik, svojih knjig, svojih priložnosti ... Ti stebri, ki neskončno trdno podpirajo te mostove, so vsekakor ljudje in prijatelji s fantastičnim poslušanjem in iskreno ljubeznijo do umetnosti: Rudi Cipot, Dita Ribič, Ivan Marin, Roman Buzeti, moj duhovni učitelj Radoje Subotić, Pavel Šifer ... Ti stebri so tudi odlični prijatelji domovine in tujine, ki so na piedestalu umetnosti. V krogu »apostolov« vrhunske umetnosti je nepopisno in sodelovati. Od njih sem se marsikaj naučil, oni so me iz dneva v dan dvigujejo tudi mojo linijo najmanjšega

- HVALA JIM ZA TO!

V Velenju, 12. 4. 2005

Zgodbe

Ki jih piše
življenje

Ruski ujetnik Pišta

Povedal je, da je že zelo dolgo od tistih dni, ko se je takratnima mladoporočencema Jožetu in Katarini Farkaš na mali kmetiji v Kobilju 11. decembra leta 1920 rodil prvi otrok. Ko je vaška babica, ki je imela svojimi obrtniškim škarnjami sodelovala pri porodu, ugotovila, da je novorojenček fantek, so mu dali ime Pišta, torej Pišta Farkaš. Tako Pišta na humoren način pripoveduje o svojem rojstvu.

mu je prekinila, pisano besedo uničila, življenjsko pot pa ovirala druga svetovna vojna. Okupator ga je mobiliziral in poslal na fronto (v vojaških knjigah okupator ni uporabljal ne imena Pišta ne Štefan, pač pa Istvan), ker pa ni imel pred seboj nobenega sovražnika niti ni hotel imeti »neprijatelja«, je pristal v ruskem ujetništvu. Nastala dela so bila med vojno skoraj v celoti izgubljena ali uničena, zlasti ob koncu vojne, ko so domači (mama, babica, bratje in sestra) pred prihodom ruske vojske mnoge stvari poskrili, nekatere tudi zakopali v zemljo. Ko se je Pišta po vojni vrnil iz ujetništva, je veliko stvari manjkalo, a na srečo so bili vsi domači živi. Oče pa mu je umrl, ko je bil Pišta v štirinajstem letu starosti. Komaj se je vživel v domače novonastale okoliščine, že je bil vpoklican v jugoslovansko vojsko, kjer je prebil polnih šest mesecev, čeprav so mu v vojaško knjižico zapisali, da je bil 37 mesecev v okupacijski vojski. Po »drugi« vrnitvi iz vojske je poleg šolanja, dela v službi in pozneje tudi ob skrbi za družino od časa do časa nadaljeval z ustvarjanjem skromnih literarnih del. Poskrbel je za ureditev maloštevilnih ohranjenih del iz predvojne dobe, ki so bila zapisana v starem koledarskem poglavju za zapisovanje dogodkov. Želja po znanju ga je pripravila do tega, da je končal

Z piknika delavcev MEHANIKE
Lendava, dne 1. Maja 1964.

Piknik delavcev Mehanike 1. maja 1964. Pišta na ramenih drži hčerko.

Štefan Farkaš kot sekretar med govorom v podjetju Mehanik v Lendavi, kjer je bil zaposlen.

Farkašev Pišta v okupacijski vojski v Šopronu januarja 1942. Vojni časi mu dajejo mnogo navdiha za pisane verzove.

Kdo pa so dekleta zala?

Lutkovni oder – veselje kratkohlačnikov

Spomin uhaja v leta pred drugo svetovno vojno, ko so otroci obiskovali lutkovne predstave v Sokolskem domu – v današnjem dvorani TVD Partizana v Murski Soboti.

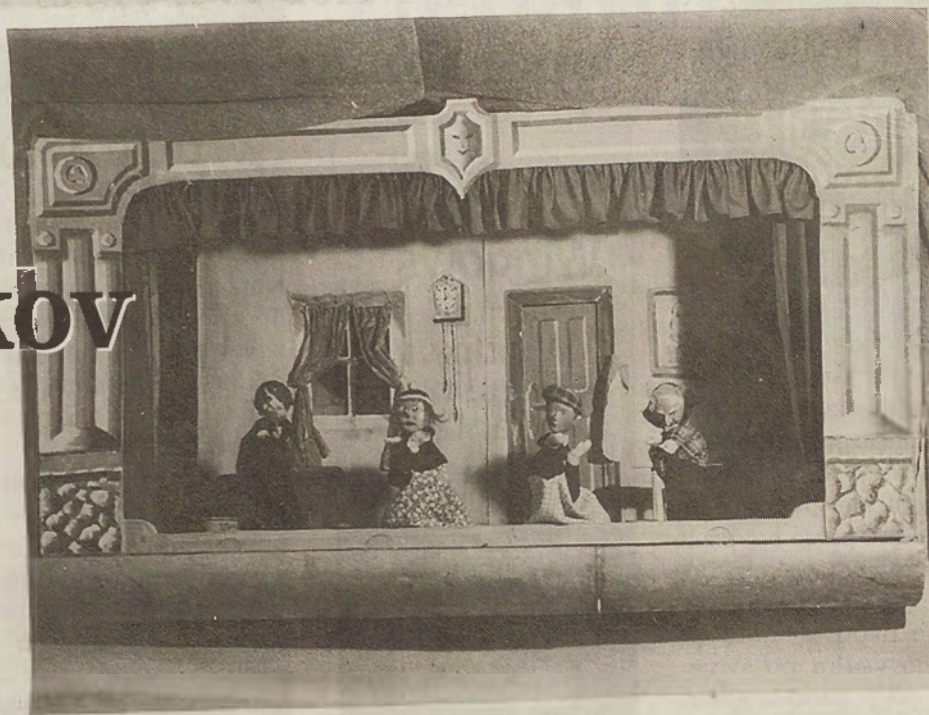
Lutkovni oder je začel delovati leta 1932 na pobudo profesorja Cvetka Ščuke, likovnega pedagoga na gimnaziju. Z vsjo ljubeznijo do lutkovne dejavnosti je takrat izdeloval tudi Leonid Abakumov, ki je bil pravi mojster lutkarstva in ki je privabil k sodelovanju številne dijake kot igralce.

Predstave so bile po navadi ob nedeljah popoldne. V letih 1932 do 1935 je bilo odigranih kar 15 premier. Igrali so večinoma z lutkami marionetami. Otroški junak lutkovnih igrice je bil Gasperček, ki je vedno reševal in rešil vse zapletene prigode, ki so se dogajale v zgodbi.

Vojna leta so prekinila to pestro lutkarsko dejavnost. Oder in lutke so bile uničene. Po vojni, do leta 1951, o lutkah ni bilo slišati. Šele po preselitvi otroškega vrta iz nekdanje Hartnerjeve (dolga leta je bila pozneje v študijske knjižnice) v Valyjevo vilo (vrtec Gozdiček v ulici Štefana Kovača) je lutkovna dejavnost ponovno začela. Z veliko vnemo so vse v tedanjem vrtcu zaposlene posvetile veliko spodnjo dvorano (tla so bila prekrita s protiprašnim oljem) in jo pripravile za potrebe igrice. V njej je bil zlojživ lutkovni oder, prostor pa je služil tudi kot telovadnica.

Po vojni je Gasperčka nadomestil iznajdljivi Pavliha, ki je bil tako kot prvi rešil vse probleme. Spomnim se predvsem Pavliha in mesar, Pavliha in Coprež, Pavliha in slepar. Začelo se je z izdelovanjem ročnih lutk. Iz gline so modelirale glavice likov za igrice, jih kaširale,

lepile, barvale, sešile primerna oblačila in tako pripravile lutke za predstavo. Največ smo sodelovale Irena Topolnik, Olga Kuštor, Pavla Štok, Pepca Zonik in jaz, ki sem predstave tudi režirala.

Lutkovni oder v vrtcu (Valyjeva vila) – lutke so izdelali igralci sami.

Lutkovne animatorke pri lutkovnem odru predstave Muclina in volka leta 1953: Irena Topolnik, Olga Puhan, Pavla Štok in Dragica Juteršnik. Na fotografiji manjka Pepca Zonik. Skupina je nastopala tudi zunaj vrta.

Za sceno je poskrbel slikar amater Jože Zrim, ki je stanoval nedaleč od vrta. Pozneje je odšel v svet in se zasedal v Franciji, kjer se je tudi upokojil kot dekorater. Kot slikar je še vedno aktiven in po izjavi njegove sestre pripravlja

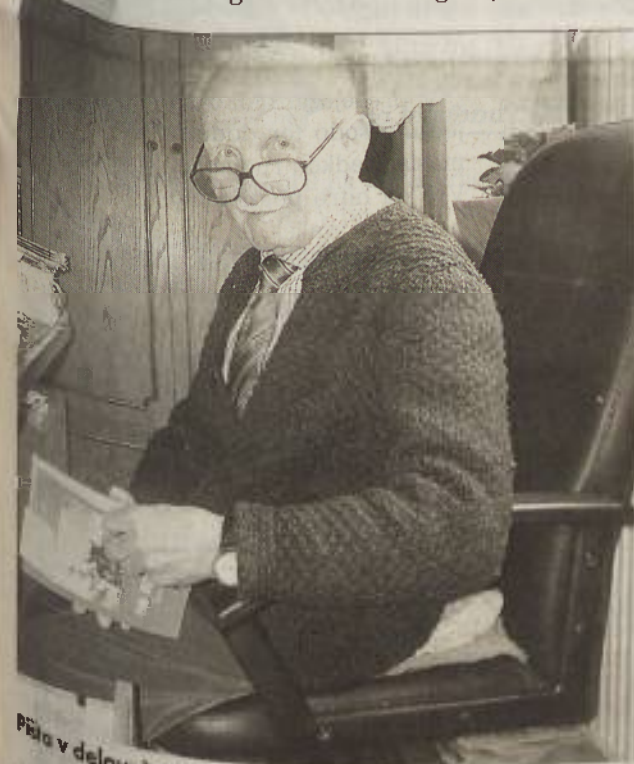
prihodnje leto razstavo v domačem kraju.

Poleg številnih predstav v vrtcu smo z zlojživim odrom gostovali tudi v drugih dvoranah v mestu.

Do premikov in ponovnega delovanja na lutkovnem odru pa je prišlo v letih 1958–1959, ko sta bili ustanovljeni dve osemletni šoli. Kakor hitro sem prišla na I. osnovno šolo, sem na hodniku v pritličju postavila oder in začela z delom. Tudi tukaj so bili člani lutkovnega odra »vsi za vse«. V šolskem letu 1959/60 smo imeli celo šest predstav, ki si jih je ogledalo več kot 1200 gledalcev. Takratni kronist je zabeležil imena učencev, ki so bili pohvaljeni za delo pri lutkovnem odru: Marija Medič, Boris Firm, Ludvik Vadnal, Mija Marič, Tatjana Firm, Koloman Šeruga in Nada Čačinovič. Pozneje so lutkovne odre ustanovili tudi na OŠ II in pozneje na OŠ III. Skupine lutkarjev od vrta do vseh štirih šol so delovale več ali manj ves čas. Pozneje se je uspešno predstavila skupina pod vodstvom Jožice Roš, ki pa je že delovala na odru v soboškem gradu, uspešno pa je nastopala tudi na vsakoletnih revijah lutkarskih odrov.

Leta so minila in sedaj nastopajo z novimi lutkami in novimi idejami. Lutkarstvo pa živi in vedno znova privablja mladi rod.

Dragica Juteršnik

Piša v delovni sobi. Zase vedno pravi, da jih ima 20.

ekonomsko šolo, zatem pa še študij ekonomije. Zaposlen je bil na Zadravski zvezi v Lendavi, kjer je z družino stanoval v Ozki ulici 2. Služboval je tudi v Murski Soboti in v Beltincih. Leta 1969 se je mlada družina, ki so jo sestavljali Pišta, njegova žena Ana ter hčerke Gubi, Anki in Klara, preselila v Maribor, kjer je bil Pišta kot sekretar zaposlitev v gradbenem podjetju Centar, nato pa na Inštitutu za varstvo pri delu, kjer je ostal vse do upokojitve pred 25 leti. Po upokojitvi se je Pišta podal na pot po lažjih fizičnih delih, ki jih je bil vajen že v mladosti. Skrbil je za mladenčev v Lendavskih gorah in prizadevno goji različnih sort vinske trte. Včlanil se je v Literarni klub pesnikov (LJKUS), sodeluje pri vseh edicijah in je doslej izdal več kot 100 brošur v slovenskem knjižnem in narečnem izdajstvu. Svoja doživetja v domačem Kobilju, tradicijo, starševsko ljubezen, ljubezni v cvetu mladosti, spomine na vojno in še mnogo drugega je opisal v zbirki pripovedk z naslovom Ud roba do roba, ki jo je objavil leta 1995 z naslovom Mi zanamcem, Verzi vetra leta 1998, zbirka z verzmi Pesmi iz vetrov 1999, prav tako je istega leta izšla zbirka pesmi z enakim naslovom. Zadnja njegova zbirka pesniških in proznih del z naslovom Ob robniku je izšla leta 2003. Sploh pa je humor tista popestritev, ki jo Pišta kot pesnik in pisatelj odmerja svojim literarnim prispevkom in ki izrazi zlahtni njegove pesmi in vsebinsko bogate pripovedi.

Bojan Zadravec

VANEKOV
kout

Ja. No, pa nan se bole jasno gračije, kakša je nouva vlada. Lidje njoj po sej raziskavaj neizmerno zaupajo. Kak tuj nebi, vej so nan pa nalepke za avtoje odpravili. Pred naslednjimi volitvami do po znankar zglašovali, ka avtoje sploj več nej trbej registreirati. Ge so že volitve. Prvi par dnij, da je nad Janšon sijo skoro svetniški sij. Tak je naraji bil, kak če bi grato dalajlama, nej pa ministerski predsednik Slovenije. Pa se naš ati nej mogo načudivati, kak se lejko što prejk nouči tak spreobrne. Pa nan je hitro pokazo, ka je tou malo za medije bilou. Zaj so cilou tak daleč, ka če šeroga nemrejo s svojin človekon samo tak zemenjati, po friško zakon sprejmejo, f šeron si zapišeajo, kak pa kaj. Bivši direktori cepajo kak mije. Nej so prave barve. Vej pa po enon kraji je človek razini, ka si morejo na najvišije položaje svoje lidij nastavititi. Samo ka pa trebj sakšega zamenajiti, tou je pa malo tak. Ka bi naj pravo. Tou je inda bilou, da smo še v Jugoslaviji živeli. Ka če si nej bil v rdečoj stranki, si pač nej mogo do nikšega stoučka. Tistin smo pravli, ka so rdeči, kakši so pa tej, ka tou za tirajo, pa nemren povedati. Ka so čarni? So mogoče bejli? Ali pa čarno-bejli? Vglavnon postilajo si tak, kak če bi je 50 lejt oblasti čakalo. Pouleg te opozije, ka jo zaj mamu, se ne bi niti čudivo. Nikšega čednoga nastopa. Samo so semi prouti, ka tej so na vlasti delajo. Kak inda Janšovi, da ji je motilo, če je šeri LDS-ovec nej bil friško obriti. Što bi znal, zakoj je tou tak. Znankar ji še zaj bolij, ka so tak fejt volitve zgijbili. Najbole glas zdigne sedanja opozicija, da kakše butelke v oštariji ne dobij.

Se pa Slovenija ponaša z enin nainteligentnejši podpredsednikov državnoga zbora. Z gelon namočeni, sigdar malo kundraivi, naš mali Saško. Se je dobro, dokeč lalavke ne odpre. Te njemi po malo vujdavlje. Najprije doj tira gospo Širca. Kak s kakšof čundrof si je z njouf džal. Mogoče ga je svadila, ka nema z gelon vlasi namočeni. Te pa izjava, ka ne bi nej s črncon pa nej z gejon nanč na kavu sou. Saško, tu si pa mijmo fudno. Po mojen bi v

sakšoj drugoj državi EU-ja te isti moment, da bi kaj takšega pravo, bilou s tvojon gelskoblestečof karierof konec. Bilo bi zradirani, izbrisani. Če ne, bi pa kakši plakat z Zmagojon gor kelila na vrata poslanske pisarne vajne stranke. Miva s Tunčon se tuj fčasi, da nama nika čednejšoga na pamet ne prijde, politiko špilava. Pa čiglij sva čundraša, nama kakše takše ne spadnejo na kraj pameti.

Ka nas pa še čaka svetla prihodnost, tou je pa skoro gvišno. Občina Velka Polana si od srca želej, ka bi radioaktivne odpadke k njin vozili. Super. Kakša turistična popestritev.

Ka si je kaj takšega nej že što prle zmislo! Sigdar naprej nosimo, kak je naše Prekmurje neonesnaženo, pa zeleno, pa neokrnjena narava. Zaj pa puf, jedrski odpadki direktno v Velko Polano. Cejla Evropa de vesela. Turiste do ekstra cugi vozili. Na mörskon mosti de sakši turist, ka k nan prijde, doubou šenki en mali pikslin jedrski odpadkov z napison: »Iz neokrnjene narave.«

Naša prekaljena s sejmi lentami ovenčana vojska se je pa nej glij vö pokazala. Nešterne enote so doubile oceno nezadostno. Tou je meni nej

jasno. Da cvek f souli dobiš, te si nika nej znal. Pa kaj zaj mamu profesionalno vojsko, mi je nej jasno, kak tej, ka so za pejnaze soldaki, lejko za svoje delo cvek dobijo. Tou je po moje tak kak če bi naša mama f fabriki za svoje delo cvek dobila. Kak dugo bi jo ešče gledali na delovnon mesti?

Na konci ponavadi prijde šport. Ja. Šteri? Fuzbal. No soboška Mura se pomali sišij.

Pejnez nega. Milijonof. Debeli prej falijo. Niti licence so nej doubili za nastopanje v prvoj slovenskoj ligi. Pa za stadion tuj nej. Zvezde, ka bi naj labdo tirale, trnoki slabo svejtijo. Pa ka smo še čili. Ka de Mura v Evropi špilala. Naš ati je še f senjaj vido plakat Mura : Manchester United. Zaj je pa tak, ka de zaistino plakate vido. Mura : Kema, Bakovci: Mura. Pa tak dale. Kakše je finančno stanje, pa se vidi tuj po ton, ka je gospod športni direktor Mure na domačoj radijskoj postaji pravo, ka bi njemi naj plačivali za tou, ka on prijde na radio povedat, kelko pa s ken je pa Mura zgibijla. Mogoče v njegovon naslednjon življenji, v naslednjon klubi, na enoj drugoj postaji.

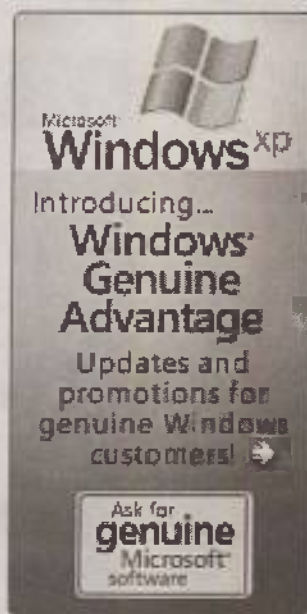
VANEK

Svet digitalnih tehnologij

Nelegalne kopije programov že od vsega začetka povzročajo izdelovalcem programske opreme precej preglavic in škode. Nekaj časa kontrole sploh ni bilo. Zadnja leta pa se boj proti temu piratstvu vse bolj stopnjuje. Velike programske hiše se proti tej nadlogi bojujejo vsaka po svoje. Microsoft je pred kratkim sporočil, da bo februarja začel z uvodno stopnjo programa »Windows Genuine Advantage« (WGA). Gre za program, ki naj bi zmanjšal stopnjo nelegalne programske opreme. Ob posodabljanju windowsov preko spletnega portala windowupdate.microsoft.com ali nalaganju novih programov in dodatkov se bosta preverili verzija in legalnost našega operacijskega sistema.

V ZDA se je začel omejen program že pred nekaj meseci. Pri posodabljanju ima uporabnik zaenkrat še na izbiro, ali želi preveriti legalnost svoje kopije windowsov. Ob uporabi internet explorerja traja postopek le nekaj sekund. Legalnost windowsov se preveri s pomočjo activeX kontrole. Če ima uporabnik legalno verzijo, lahko nadaljuje s posodobitvijo oz. nalaganjem želenega programa na svoj računalnik. Nekaj daljši je postopek ob uporabi brskalnika Mozilla Firefox. Najprej je treba naložiti 300 KB velik programček »Genuine Check«. Po zagonu programček izpiše kodo, ki jo vnesemo v Microsoftovo spletno stran in tako izvemo za legalnost naše kopije

Microsoft stiska uporabnike nelegalnih windowsov

windowsov.

Na ameriških straneh je ta varnostni postopek trenutno še prostovoljen. Odločitev je prepuščena uporabniku. Ker pa si Microsoft želi, da bi to storitev in tudi legalne windowse uporabljalo čim več ljudi, ponuja razne programe in druge »nagrade« za vse tiste, ki postopek uspešno opravijo. Enaka procedura bo tudi ob začetku uvedbe programa pri nas. Bo pa ta prostovoljna faza časovno omejena. Predvidoma od sredina leta naprej bo preverjanje legalnosti pri nalaganju določenih programov in dodatkov obvezno.

Marsikdo se lahko vpraša, kako je z anonimnostjo podatkov. Ali bo imel uporabnik, ki bo dobil med postopkom odgovor, da njegova kopija windowsov ni legalna, kakšne posledice? Microsoft zatrjuje, da v ta namen uporablja certificiran postopek, ob katerem se popolnoma anonimno prenesejo podatki o naši kopiji windowsov v obdelavo k Microsoftu. Prav tako naj se ne bi prenesele z našega računalnika nikakršne datoteke, ki bi lahko identifikirale uporabnika.

Kremna juha s školjkami

To naj bi končnim uporabnikom in majhnim podjetjem omogočilo ugotoviti, ali uporabljajo legalne verzije windowsov. Večjim uporabnikom s posebnimi licencami postopka ni treba opraviti.

Normalni uporabniki windowsov potrebujejo za postopek preverjanja aktivirano verzijo windowsov. To je še eden od mehanizmov proti nelegalnim kopijam. V nasprotnem primeru se izvede postopek poznejšega preverjanja. Uporabnik pridobi po odgovoru na tri vprašanja o državi, proizvajalcu in prodajalcu računalnika posebno kodo, ki jo nato lahko uporabi pri preverjanju legalnosti. Seveda bo moral prej tudi aktivirati svojo verzijo windowsov.

Microsoft vidi postopek WGA kot naslednji korak v boju proti piratstvu programske opreme, ki letno odžira velikanske vsote dobička. Vendar pa Microsoft daje varnosti večji poudarek kot legalnosti. Zaradi tega bodo varnostni popravki prosto dostopni tudi po končanju prostovoljnega obdobja programa WGA. To pomeni, da bodo tudi imetniki nelegalnih windowsov lahko prišli do varnostnih popravkov. S tem hoče Microsoft preprečiti uporabo windowsov z varnostnimi luknjami. Spoznali so namreč, da bi to škodovalo tudi imetnikom legalnih kopij. Pri vseh drugih nalaganjih z Microsoftovih spletnih strani pa se nam obeta obvezno preverjanje legalnosti. Boj med proizvajalci in pirati programske opreme se je s tem zaostрил.

Dr. Matej Gomboši, univ. dipl. inž. rač. in inf.

Z našega štedilnika

Kremna juha s školjkami

300 g ribjih obrezkov (plavuti, repki, glave), 80 g korenja, sol, beli poper v zrnju, 1200 cl vode, 300 g paradižnika, 200 g čebule, 30 g surovega masla, noževa konica žafrana, 10 cl mleka, 20 g jedilnega škroba, 200 g zamrznjenih ali vličenih školjk, 10 cl kisle smetane, vejica sesekljanega svežega rožmarina in melise

Ribje obrezke operemo v hladni vodi. Korenček očistimo in zrežemo na rezance. V lonec damo vodo, začínimo s soljo in celim poprom. Kuhamo 20 minut. Čebulo sesekljamo in jo na maslu prepražimo, da postekleni. Ribjo juho precedimo in z njo zalijemo čebulo. Dodamo na kocke narezan paradižnik, ki smo mu odstranili seme. Vse skupaj pokrijemo in kuhamo 15 minut. Jedilni škrob zmešamo z mlekom in žafranom ter prilijemo juhi. Dodamo školjke in na majhnem ognju prevremo 10 minut. Preden ponudimo, dodamo kisló smetano ter potresemo s sesekljano meliso in rožmarinom.

Nadevano svinjsko stegno s testeninami

1000 g svinjskega stegna, 120 g peresnikov (testenin), 5 cl olivnega olja, 150 g čebule, 240 g paradižnika, 80 g mesnate slanine, 15 g moke, 1 jajce, sol, rdeča paprika, poper, origano

Peresnike v slani vodi skuhamo, pazimo, da ne premehe. Kuhane stresemo na cedilo, splahnemo s hladno vodo in dobro odcedimo. V ponvi segrejemo olje in na njem prepražimo na drobne kocke narezano čebulo in slanino. Ko čebula postekleni, pomokamo, še malo prepražimo in dodamo na kocke narezan paradižnik. Vse skupaj prevremo in začínimo. Odstranimo z vroče površine, malo ohladimo, nato primešamo jajce in testenine

Svinjsko stegno v hladni vodi splahnemo in s krpo osušimo. Po dolžini mesa naredimo odprtino (žep), ki jo zapolnimo s pripravljenim nadevom, nato odprtino zašijemo ali zašpilimo z zobotrebeci. Zunanjo stran stegna natremo z mešanico soli in paprike. Položimo v pomaščen pekač in pečemo 40 minut v srednje vroči pečici. Med peko polivamo z lastnim sokom. Pečeno stegno narežemo pravokotno na nadev.

Zeljne kroglice

300 g kuhanega krompirja, 2 jajci, 30 g masla, 50 g pšeničnega zdroba, 100 g sira, 200 g zelja, 20 cl kisle smetane, 10 cl goveje osnove, 5 g rdeče mleto paprike, sol, poper, mleto kumina, 300 g zeljnih listov

V razgovoru se morate zavedati, da imate priložnost vplivati na sogovornikova čustva. To vam lahko uspe, če se živite vanj. To pomeni, če lahko opišete, kakšne občutke ste zaznali pri njem, ali pa domnevate, da ga prevečate. S tem mu dajete možnost, da

Branko Časar, kuharski mojster v gostilni Pri Lovenjaku v Polani

Krompir še topel pretlačimo, dodamo drobne kocke narezano blansirano jajca, maslo, zdrob, nariban sir in celim poprom. Vse skupaj dobro premešamo in oblikujemo kroglice. Kroglice zavijemo v blansirane zeljne liste, ki jih polagamo v pomaščen pekač. Prelijemo jih s kisló smetano, v kateri smo rdečo papriko razmešali z govejo osnovo. Pečemo v pečici 20 minut pri 180 °C.

Zapečena solata

500 g solate kristalke, 30 g masla, 40 g mleka, 20 cl mleka, 1 jajce, 80 g drobtin, sol, poper

Solato operemo, damo v vrelo vodo in vremo in odcedimo. Narežemo na majhnih kockah. Maslo razpustimo, na njem svetlo prepražimo moko, zalijemo z mlekom in mešamo, da se zgosti. Odstavimo in ohladimo. Pomešamo jajce, narezano solato, drobne drobtine in začínimo s soljo in poprom. Rahlo zmešamo in damo v pomaščen oz. namazan model, ki ga potrosimo z maslom. Pečemo v pečici 20 minut pri 180 °C. Pečeno pustimo stati v modelu 5 minut, nato zvrnemo na desko in poljubno razrežemo.

Skuta v temnem ovoju

Sestavine za testo: 200 g moke, 25 g sode, 15 g sladkorja v prahu, 70 g rumenjaka, 10 g kakava, 1,5 cl kisle smetane

Sestavine za nadev: 370 g pretlačene ajde, 140 g sladkorja v prahu, 2 rumenjaki, 1 jajce, 10 g pšeničnega zdroba, 1 vanilin sladkor, 10 g limoninega soka, sneg 3 beljakov, 10 g masla

V presejano moko zmešamo jedilno sodo ter dodamo drobne kocke masla, sladkor, rumenjaki in kisló smetano. Vse na hitro pognetemo v testo. V njem naredimo svaljek, ga pokrijemo in damo na 20 minut na hladno. Testo razvaljamo v pravokotnik ter položimo v pomaščen model. Del testa prihranimo. Nadev pripravimo s preostankom testa, z viličami naredimo prebode in pečemo 50 minut pri 180 °C.

Priprava nadeva: Pretlačeno ajdo zmešamo s sladkorjem, rumenjaki, vanilin sladkorjem, limonin sok, rozine in polovico sladkorja. Dobro zmešamo. Iz beljakov stepamo sneg, ki mu dodamo preostali sladkor in narahlo primešamo k skutni masi.

Aktivno poslušanje

Če znate sogovornika aktivno poslušati, pomeni, da ga znate z zanimanjem poslušati, upoštevati njegova čustva in mu s svojimi besedami povedati, kaj ste opazili pri njem.

Prof. dr. Christian Weisbach in Usuala Dachs

Razumevanje čustev drugih od nas ne zahteva, da bi morali hkrati čutiti tako kot oni. Predstavljajte si, da ste žalostni in potrti. Ali bi v tem primeru pričakovali, da bi partner jokal z vami ali pa bi pričakovali njegovo naklonjenost, da ima za vas čas in vas posluša ter razume? Predvsem bi pričakovali dobrega poslušalca. Dober poslušalec pa ve, kaj bi sogovornik rad povedal. To lahko razbere že iz sogovornikovega načina sedenja, njegovega obraza in druge nebesedne komunikacije.

Ko si je ustvaril predstavo, kaj mu bo sogovornik povedal, dober poslušalec ne bo sedel molče ob njem, ampak bo v pogovoru z njim aktivno sodeloval. V pogovoru bo svojo pozornost posvetil ne samo tistemu, kaj bo sogovornik govoril, ampak tudi temu, kako bo to povedal. Poleg tega bo pozornost namenil ne samo besedam, ampak tudi nje-

govni celotni osebnosti. To pa zato, ker velja, da čustvene vsebine redko najdemo v tistem, kar nekod pove, ampak v tem, kako to pove. Ker torej malo ljudi izraža svoja čustva z besedami, ampak z nebesedno komunikacijo, bo za prepoznavanje občutkov pozoren na zven njegovega glasu in na vse tisto, kar bi lahko poimenovali govorica telesa. Zato, da bi sogovorniku nakazal, da je v pogovoru aktiven, lahko s svojimi besedami izrazi občutke, ki jih je zaznal pri njem. Gre torej za takšen način poslušanja, ki odpira vrata k sogovorniku in ustvarja zaupanje.

ZAPRTA VPRAŠANJA

Nanje je mogoče odgovoriti z DA ali NE (ali-ali)

Primer: Greš z nami v kino?
Odgovor: Da.

ODPRTA VPRAŠANJA

Sogovorniku omogočajo izčrpen odgovor, mnenje ali pojasnilo

Primer: Kaj boš počel danes zvečer?
Odgovor: Rad bi poslušal koncert.

PREVERJAJOČA VPRAŠANJA

Preverjajo stvarno ali čustveno vsebino doslej povedanega

Primer: Zdi se mi, da se še vedno nisi odločil, ali boš šel danes zvečer ven.
Odgovor: Veliko dela imam, najprej moram videti, koliko bom opravil do večera.

Vir: prof. dr. Christian Weisbach in Usuala Dachs, Kako razvijemo čustveno inteligenco, DZS, 1999, str. 89.

Mag. Simona Šarolur

Besede
mode

Na petah

Tatjana Kalamar Morales

Majhna nevesta

Pod dolgo obleko so čevlji skriti, zato so petke lahko visoke. Ne gre pa pretiravati, tudi če so naši centimetri v višino skromni. Na previsokih petah ni lahko hoditi, še manj plesati in veselo preživeti slavlja. Vsako neudobje je vidno na obrazu, zato razmislimo in ne kupujemo čevljev, če nismo prepričani. Upoštevamo lahko tudi dejstvo, da koničasti čevlji podaljšujejo naš videz bistveno bolj kot ovalne oblike. Pod obleko tako čevlji ne bodo videti gromozansko veliki, vseeno pa bodo dajali elegantnejši vtis. Izbirajmo med bolj klasičnimi modeli in se izogibajmo največjim modnim domisljam, ki so lahko na fotografijah čez leto ali dve smešne. Posebni modni dodatki pridejo v poštev, če lepo sovpadajo z obleko, videz polepšajo in, kar je najvažnejše, se v njih počutimo božanstveno.

Pomembni so spomini, čeprav jih krojimo sami. Je že v redu, da se spominjamo večinoma samo lepih stvari. In je že v redu, da obžalujemo običajno tiste stvari, ki jih nismo naredili ali kupili.

Bioenergoterapevt Štefan Titan odgovarja

Spoštovane bralke in bralci! Opravičujem se vsem, ki še niste dobili odgovora na svoja vprašanja v tej rubriki. Ker je prostor za objavo omejen, poskušam odgovarjati tako, da pišem predvsem o tistih težavah, ki pestijo največ bralk in bralcev. Na vprašanja, o katerih sem do sedaj v Peni že pisal, ne bom več odgovarjal in se ponavljal. O teh temah se lahko posvetujete z mano osebno po telefonu (02) 539 1737 vsak delavnik od 20. do 21. ure.

nepravilen razvoj timusa povzroči imunodeficitarne bolezni. Če timus zmanjša svojo funkcijo, pride do okvare imunskega sistema. Enako velja za vranico, ki je gobaste zgradbe, njeni medprostorji pa so izpolnjeni z eritrociti, limfociti in fagociti (celice, ki požirajo druge celice in tujke). Ker je, med drugim, naloga vranice tudi sodelovanje v boju proti infekcijam, je nujno, da skrbimo za njeno zdravje. Povečana vranica nas opozori, da se v njej dogajajo spremembe. Če se vidno poveča in obenem čutimo bolečino v predelu prsnice ter opazimo povečana in zatekla jetra, je to gotovo znak, da smo zboleli za hodkinovo boleznijo.

Pri obravnavi te bolezni moramo upoštevati tudi to, da kadar se pojavljajo nepravilne celice, ta pojav imenujemo hodkinov limfon. Vse druge vrste pa nehodkinov limfon. Kakšna je razlika? Hodkinova bolezen je maligna, pri kateri se bohotijo celice v limfoidnem tkivu (bezgavke in vranica). Kot nehodkinov limfon pa imenujemo vse vrste raka limfoidnega tkiva, ki niso hodkinova bolezen. Le-te so različno maligne. Odvisno od narave in dejavnosti nepravilnih celic. Obe obliki sta ozdravljivi. Zato bolnikom priporočam čimprejše zdravljenje s pomočjo kemoterapije ali na drug način, ki ga predpiše zdravnik specialist. Sam pa obe vrsti obolenja zelo uspešno zdravim s pomočjo bioterapije. Postopek poteka tako, da energetsko okrepim timus, vranico in jetra. S tem povišam življenjsko energijo, povečam splošno odpornost in aktiviram delovanje imunskega sistema, ki je bil prej porušen. S pomočjo toplote rok (bioenergijo) zavrem rast rakavih celic in vzpostavim ravnovesje s tem, da spodbujam razvoj zdravih celic.

Ker medicina še ne pozna vzrokov za nastanek bolezni, jih bom naslednjič nekaj navedel, da se boste lahko lažje zaščitili pred nastankom teh in drugih rakavih obolenj.

Za konec pa še nasvet vsem, ki ste zboleli za to boleznijo. Svetujem vam, da se zaradi nedelovanja imunskega sistema varujete pred infekcijami, ker so lahko tudi smrtno nevarne. Še posebej si kontrolirajte svojo telesno temperaturo (posebej nevarna je v razponu med 37 in 37,5 °C, ker se pri tej temperaturi poveča število virusov, ki povzročajo virusno pljučnico, ta pa je smrtno nevarna). Če se slabo počutite in je izmerjena telesna temperatura nad 37 °C, se zadržujte v toplem prostoru in vnesite povečano količino vitamina C. Priporočam v obliki limonade ali zrelega in mehkega kivija. Vitamin C bo okrepil imunski sistem. Če vročina ne pade, obiščite zdravnika ali pokličite mene po telefonu št. (02) 539 1737.

Hepatitis C

Na
lekarniški
tehnici

Kaj je hepatitis C?

Hepatitis C je bolezen jeter, ki jo povzroči virus hepatitisa C (HCV). Z njim je na svetu okuženih vsaj 170 milijonov ljudi. Podatka za Slovenijo nimamo. Po oceni, ki je postavljena glede na okuženost med potencialnimi darovalci krvi, je okuženih manj kot odstotek prebivalcev. V razvitih deželah je najpogostejši vzrok za kronično vnetje jeter (kronični hepatitis). Njegova posledica je 40 odstotkov odpovedi delovanja jeter, 60 odstotkov raka na jetrih in 30 odstotkov presaditev jeter.

Kako poteka okužba?

Najpogostejše je brez znakov bolezni, le pri četrtini okuženih se pojavijo rumenica kože in drugi znaki, značilni za akutni hepatitis. Včasih se virus spontano odstrani iz telesa, a je mogoča ponovna okužba. Zvečine okuženi virus vztraja v telesu vse življenje, tedaj govorimo o kronični okužbi s HCV. Pri večini kronično okuženih povzroči kronično vnetje (kronični hepatitis C), ki največkrat poteka prikrito, brez simptomov. Bolezen se pogosto odkrije povsem naključno. Nezdravljeni kronični hepatitis C se po 20 do 25 letih pri petini zbolelih sprevrže v jetrno cirozo, pri 1 do 4 odstotkih zbolelih pa privede do raka na jetrih.

Kje v telesu se nahaja HCV in kako se prenaša?

Nahaja se v jetrih in krvi pa tudi nekaterih drugih telesnih tekočinah, denimo v slini, semenski tekočini, nožničnih izločkih, seču in solzah. Le za približno polovico okuženih je način okužbe pojasnjen, vendar ni bojazni, da bi se virus hepatitisa C prenesel pri običajnih socialnih stikih med ljudmi. Najpogostejše se prenaša pri parenteralnem stiku z okuženo krvjo ali krvnimi pripravki. Mogoč je tudi prenos pri spolnem stiku z okuženo osebo, z okužene matere na novorojenca ter med družinskimi člani (predvsem pri souporabi pribora za osebno nego).

Odkrivanje okužbe

Zdravnik s posebnimi testi krvi ugotovi navzočnost protiteles proti virusu hepatitisa C. Pozitivni izvid protiteles lahko pomeni trenutno okužbo ali okužbo v preteklosti, ki je ni več. Potrdi ali ovrne ga dodatna preiskava, ki ugotavlja navzočnost virusa v krvi. Tudi če je ta pozitivna, se zdraviško zdravljenje ne začne takoj. Bolnik ima namreč lahko le akutni hepatitis, ki bo kmalu sam izzvenel. O kronični okužbi s HCV govorimo, ko je bolnik okužen več kot šest mesecev. Tedaj zdravnik napoti bolnika k specialistu, kjer se opravijo nadaljnje preiskave za kronični hepatitis C.

Zdravljenje kroničnega hepatitisa C

Vsi bolniki ne potrebujejo zdravljenja. Nekateri morajo biti le pod stalnim zdravniškim nadzorom, pri drugih pa se zdravnik specialist na osnovi izidov preiskav odloči za zdraviško zdravljenje. Terapevtski cilj je odstraniti virus iz telesa, zmanjšati vnetne spremembe v jetrih in preprečiti nastanek jetrne ciroze ter raka na jetrih. Izborno zdraviško je interferon alfa v kombinaciji z ribavirinom. Najučinkovitejša oblika interferona je pegilirani interferon alfa, ki omogoči tudi preprostejše in prijaznejše zdravljenje. Na voljo je v obliki injekcij za podkožno dajanje enkrat na teden. Injekcija z brizgo je preprosta za uporabo, zato si lahko bolniki po predhodnem pouku zdraviško dajejo sami. Zdravljenje je dolgotrajno, zahtevno, spremlja ga lahko vrsta neželenih učinkov in potrebuje stalen zdravniški nadzor.

Kako preprečimo okužbo?

Priporoča se manj tvegano vedenje. Intravenozni uživalci nedovoljenih drog naj uporabljajo lasten pribor za vbizganje. Izogniti se je treba neprofesionalnemu tetoviranju, akupunkturi ter prebadanju kože in sluznic. Osebe, ki imajo stike z več partnerji, naj uporabijo kondom pri vsakem spolnem odnosu. Novorojenca mater, okuženih s HCV, testirajo takoj po porodu in so pod stalnim zdravniškim nadzorom. Opusti naj se souporaba osebne pribora, denimo zobnih ščetk, brivnika in pribora za urejanje nohtov. Pri rokovanju s krvjo in telesnimi tekočinami naj zdravstveni delavci dosledno izvajajo splošne previdnostne ukrepe. Pri naključnem vbodu z odvrženo onesnaženo injekcijsko iglo naj se ukrepa pravilno: iztisaka kri na mestu vboda in izpira pod tekočo mlačno vodo 10 minut, nato je treba mesto vboda razkužiti in se čim prej posvetovati z izbranim osebnim zdravnikom, ki po potrebi napoti k infektologu.

Že okuženi lahko preprečijo prenos okužbe na druge. Spolnemu partnerju naj povedo o okužbi s HCV in se odrečejo spolnim stikom, kjer lahko pride do stika z izpostavljenostjo krvi. Naj ne darujejo krvi, organov in semen. Naj ne souporabljajo pribora za vbizganje droge. Naj ne souporabljajo pribora za osebno nego. Krvaveče poškodbe naj prekrivajo z obližem, ki ne prepušča vode. O okužbi naj obvestijo svojega izbranega splošnega zdravnika in zobozdravnika. Ob zanositvi naj obvestijo izbranega ginekologa. Ožji družinski člani in člani v skupnem gospodinjstvu naj se testirajo glede okužbe s HCV.

Povzetek

Virusni hepatitis C tudi v Sloveniji ni redka bolezen. Nezdravljen ima lahko zelo hude posledice. Danes je njegovo zdravljenje uspešnejše kot pred leti. Z ustreznim nadzorom in zdravljenjem lahko pri polovici bolnikov ustavimo napredovanje v nevarne bolezni, ki bi ogrozile življenje. Cepiva proti okužbi za zdaj še ni, lahko pa se z manj tveganim vedenjem pred njo zavarujemo. Že okuženi lahko poskrbimo, da okužbe ne prenašajo na druge.

Vir: Hepatitis C: informacija za bolnike, Mojca Matičič, Klinika za infektivne bolezni, Ljubljana, 2004.

Janez Springer, mag. farm.

Nagradna križanka

Od 28. IV.
do 27. V.

HOROSKO PEN

Pripravlja: Agencija Hops

Za mlade od 6. do 96. leta, ki priznavajo ljubezen

PEN VRSTA IGLAVCA NALOG ZA PRENOS DENARNIH SREDSTEV IRIDIJ ZELIŠČNI NADTEK HRVAŠKO KOŠARKAR (DINO)

PIŠČAL

KOŠČIČAST SADEŽ

RONALD REAGAN

LOŠČ

RUDARSKO MESTO V BOSNI

STAR SLOVAN

PEN NAŠA TOVARNA OBUVJE PRIKUHA ANGLEŠKI FIZIK (JOHN)

ODVETNIK

RIBIŠKA VREČA

KOVINSKO PRIZNANJE

IVAN TAVČAR

SREDNJE-AMERIŠKA KAKTEJA

LITERARNA JUNAČINA KARENINA

PEN JUNAČINA VIŠOŠKE KRONIKE JURU VEGA JE BIL VOČKA PTICA

EVROPSKO GORSTVO

PRIPADNICA GALOV

ŠVEDSKO IME FINSKE LUKE TURKU

ČOLN ZA LOV NA TUNE

STAREPI BRITANSKI GLASBENIK

STEFAN HAJDINIČ GRŠKI VELIKAN OBLAČILO INDIK PIŠEC TRAGEDIJ, TRAGEDIJ ZELO DEREL ČLOVEK AKVARIJSKA RIBICA

BOLEZEN Z NAPADI DUŠENJA, NADUHA

DIKTAT

ZACRTANA SMER

GORA V ŠVICI

MESTO V SIRIJ

PESNICA SEIDEL

MESTO V UKRAJINI

ZVRST JAMAJSKE GLASBE ZASČITNI PREMAZ

VELIKA BRITANIJA

ČEBELJI SAMEC

PAPEŽ WOJTYŁA OJCIPROJA ŽENA IN MATI

IT. FILMSKI KOMIK IT. KEMIK, NOBELOVEČ (GIULIANO)

RDEČE JABOLKO GLAVNO MESTO RUSIJE

SPLIT

LUKA V IZRAELU

POT (LAT.)

MESTO V ŠPANJI

KONRAD ADENAUER

GLAVNI ŠTEVNIK

BRISANJE POTU S ČELA

BALETNIK MLAKAR

STARA MERA ZA VINO

PESNIŠKA FIGURA GRŠKI NOGOMETNI KLUB

PRITOK PADA V ITALIJ

MESTO V RUSIJ

VULKANSKI LJAK

BESEDNA PREMETANKA

AŠKERČEVA PEŠEM AMERIŠKA ZVEZNA DRŽAVA

HOKEJIST (BOJ)

ANGLEŠKI PISATELJ (WILLIAM)

KARL LAGERFELD

DARIJA BROZNIK REVUIJA ZA OSNOVNO-SOLCE

VOJAK ZA KOPANJE ROVOV

JAPONSKI REŽISER KUROSAVA

MUSLIMANSKO POZDRAV

OVEN

(21. III. – 20. IV.)

Pred majem možen službeni konflikt! Maj, mesec nenavadnih doživetij, bi znal biti silno uspešen. Nestrinjanje in različni pogledi bodo pozabljeni. Z umirjenostjo in iskrenostjo boste obdržali harmonične odnose z vašimi bližnjimi. Fizično in psihično se boste dobro počutili, zato razmislite, v katero smer boste namenili svoje aktivnosti. Sredi meseca bogato družabno življenje, proti koncu meseca boste preza-poseni.

BIK

(21. IV. – 21. V.)

V začetku meseca možne neprijetnosti v zasebnem življenju. Sicer mesec pogovorov, bližine, iskanj pa tudi dobrega razpoloženja. Pri zdravju svetujemo previdnost (vrat, grlo). Druga polovica mesa bo bolj spodbudna in udejanjili boste nekaj starih načrtov. Odgovorni bodo ponudili možnost. V začetku meseca ne bo vzroka za ljubosumnost. Komunikativni boste in z zadovoljstvom boste končali projekt.

DVOJČKA

(22. V. – 21. VI.)

Nekaj napetosti v zasebnem življenju vam bo pokvarilo dobro razpoloženje, čeprav zadeva nima večjih razsežnosti. Vsekakor ne podcenjujte razhajanj v stališčih. Priporočamo prijaznost – doma in v službi. Večji nakup v maju ni primeren. Pazite na prehlad – lahko vas položi v posteljo. Primerno obdobje za nove cilje. Spremembo na boljše pričakujete sredi meseca. Pozneje dobro, zelo živahno obdobje.

RAK

(22. VI. – 22. VII.)

Dober mesec, saj vam bo Mars dal potreben pogum in energijo. Počutili se boste dobro, sanjali boste, se dotaknili romantike ... Spremembe v poslovnem svetu. Vsekakor v tem mesecu ne pričakujte velikih sprememb, ker bo vse dokaj normalno. Potrebujete spremembo. Morda napredovanje. Prijateljstvo se bo potrdilo. Če se ne boste potrudili, boste proti koncu meseca osamljeni.

LEV

(23. VII. – 22. VIII.)

Poslovno usklajevanje, nepredvidljive situacije in prijateljstvo bodo zaznamovali začetek meseca. Sicer pa rast v vseh pogledih, saj je sreča na vaši strani. Priložnosti in številna vabila. Na poslovnem področju bodo novosti zahtevale veliko dela. Večjih podvigov se lotite po 8. (maj), ko bo vaš vpliv večji. Držite se die, da boste bolj sproščeni. Ne družite se samo s tistimi, ki jih potrebujete.

DEVICA

(23. VIII. – 22. IX.)

Velik napredek, ki se bo pokazal še pred majem. Ta bo za vas vzpodbuden. Z družino in izbrancem previdno. Predsodek lahko povzroči napetost, razreši pa ničesar. Tudi občutljivost ne bo prinesla nič dobrega. Probleme boste znali reševati, vendar bo potrebna atomska naglica. Spremembe, ki jih se ne pričakujete. Proti koncu meseca boste kljubovali, kar bo prineslo samo sitnosti.

TEHTNICA

(23. IX. – 22. X.)

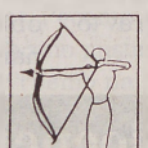
Načelnost vam bo prinesla, vsaj v začetku, težav. Pozneje se bo uredilo in se pokazalo, da ste se dobro postavili na noge. Spremembe partnerstvu. Sicer bo to vaš mesec. Značajni delati z denarjem in ljudmi. Pazilo, da pomlad ne bo preveč razgrela srca, saj po 12. čedalje bolj veseli in razposajati. Proti koncu meseca se bo razpoloženje spreminjalo. Ne išcite igle v kopici sena!

ŠKORPIJON

(23. X. – 21. XI.)

Začetek meseca bo zahteval razčistitev odnosov, kar se bo sprevrglo v tekmovalnost. Sicer previdno, kajti to bo precej napenjač včasih zahrbtnen mesec. Bodite pripravljeni, boste potrebovali veliko energije. Slabe izkušnje, nemir in trmoglavost bo samozavest, ki bo povečala vašo moč. Najbolj optimalne so napovedi v zadevah in telesnih dejavnostih.

STRELEC

(22. XI. – 21. XII.)

V ožjem krogu možno razočaranje pa in morda pritisk. Sicer pa bo razčistilo položiti. Težav ne bo veliko. Tisto, kar zamislili, naj bo jasno in pregledno. Ne zapirajte se pred drugimi in ne bežite v samoto. bo celo prvo polovico meseca. Mešanje življenja in dela. Postavil se bo na vašo stran. Varujte se nestrpnosti in prenapetosti.

KOZOROG

(22. XII. – 20. I.)

Ustvarjalni zagon vas bo ponesel. Počasi boste dosegli, kar od vas po pričakujejo. Obdobje, ko lahko želite prednost. Kaj, če bi pripravili zabavo, saj se bo morda natrosilo dodatnega denarja. Lahko se stvene težave, vendar doseženo ne bo. Konec meseca boste nekoliko predloženosti.

VODNAR

(21. I. – 19. II.)

Priložnost za uspešen podvig, ki bo povezan s potovanjem. Druge rešitve, da se spuščate v boj in v njem preverite moč – pa naj bo, kar bo. Lahko se ugodne vetrove, čeprav boste pri problemih in iskanje odgovorov delali napake. Ugoden čas za urejanje zadev. Ugoden razplet vas bo presenetil, ste sami vplivali na njega. Pozornost enega

RIBI

(20. II. – 20. III.)

Ugodno za denarne naložbe in družinskih zadev. Zaupni pogovori do pomembnih odločitev. Če ne boste nestrpni in premalo zagreti, boste delali tisto, kar vas veseli. Tedni zahtevajo discipliniranost, drugače ne zapišete. Priporočamo obilo počitka (v dovoljenega in možnega) in manj pogled o službi. Konec meseca dober v vseh

Nagrade za izžrebane reševalce

1. nagrada: knjiga Lahko jem, mag. Branislava Belović, 2. nagrada knjiga Boug žegnaj, Branko Časar in 3.-7. nagrada je praktična.

Pravilne rešitve osenčenih polj napišite in pošljite na dopisnicah na uredništvo Vestnika, Ulica arhitekta Novaka 13, 9000 Murska Sobota, do petka, 6. maja 2005.

Rešitev:

Ime in priimek:

Naslov:

Rešitve vestnikove križanke z dne 14. 4. 2004 – Charles in Camilla, kraljica, Windsorski grad

(Rok za oddajo prejšnje križanke je 29. april. Zaradi tiskarske napake pri razpisu se opravičujemo. Uredništvo)

1. nagrada v vrednosti 10.000 SIT: Marjan Slavič, Orehovski Vrh 40, 9250 G. Radgona, DŠ 79374964

2. nagrada kuharska knjiga Boug žegnaj: Jože Erjavac, Satahovič 58, 9000 M. Sobota

3.-7. nagrada Vestnikova majica

Marija Bogdan, Krog, Murska 115, M. Sobota

Lea Jona, Mladinska 4 c, 9231 Beltinci

Aljoša Obal, Razlagova 24, 9000 M. Sobota

Nina Bobovec, Mostje 72, 9220 Lendava

Darja Ajlec, Mala nova 2, 9000 M. Sobota

pen

Pen je, kratko rečeno, Vestnikova mesečna priloga in ima tudi sicer zvezo z naravnim mesečnim ciklusom. Ustanovljen je bil, da bi, v skladu z imenom in asociacijami, učinkoval kot časopisni pen (tinaloj in penetrantnež (prodirelec) ter bil poln fotografij, kakor se za tabloid spodobi.

Izdaja ga Podjetje za informiranje. Odgovorni urednik matičnega časopisa je Janko Votek, uredniki Pena so Bojan Peček, Jože Ritur in Irma Benko. Oblikuje ga Andrej Gontar, za fotografije skrbita Nataša Juhov in Jure Zauneker, lektorica Nevenka Emri. Računalniško ga oblikuje Robert J. Kovač. Za Pen ni posebne naročnine!

pen

Treba ga je negovati in ceniti

Prostovoljstvo med mladimi

Prepričana sem, da je vsakdo med vami se ideal opravi kakšno prostovoljno delo, a se ga sploh ni zavedal, saj so definicije zanj različne. Omogoča nam predvsem kvalitetno preživljanje prostega časa in deluje na različnih področjih, socialnem, športnem, rekreativnem, izobraževalnem, zdravstvenem, kulturnem, okoljskem, turističnem in veda v kriznih situacijah, kot so gasilci in reševalci. Opravljajo ga ženske in moški, mladi ljudje in otroci, ljudje srednjih let in starejše osebe. Vanj se lahko vključujejo vsi ljudje ob upoštevanju svojih zmogljivosti, saj ni načelnih omejitev. So posebej danes, v času materialnih dobrin, treba vedno bolj poudarjati njegov pomen. Večkrat se namreč izkaže, da je prostovoljno delo necenjeno in nanj veliko težje kot na nekvalitetnega, ker je zastoj. Rado zaradi tega Slovenska filantropija, združenje za promocijo prostovoljstva, organizira festival prostovoljstva mladih, katerega namen je, razširiti idejo o prostovoljstvu in dvigniti vrednost ter ugled tovrstnega dela. Saj prinese bogato paleto izkušenj, novih znanj in navsezadnje tudi pomembno priložnost pri kasnejšem iskanju službe. Festival je namenjen promociji prostovoljstva mladih, osveščanju javnosti o aktivnosti, ki jih mladi prostovoljno izvajajo, ter spodbujanju prostovoljstvom in prostovoljcem za vse to dobro voljo in energijo, ki so jih in jih imeli prostovoljni pomoči. Prostovoljstvo ima velik pomen za skupnost, izboljšuje kakovost življenja v družbi, zmanjšuje interese posameznikov in skupin, ki so ogroženi, prikrajšani, potisnjeni ob robu družbe. Je ena od osnovnih poti odzivanja na potrebe v njej in ustvarja pozitivni aktivnega delovanja državljanov v

družbi. Prostovoljno delo je bodisi samostojna ali dodatna dejavnost in dodana vrednost delovanju služb in institucij.

Prostovoljno delo ne sme biti privilegij posamičnih družbenih skupin. Noben državljan iz njega ne sme biti izključen zaradi svoje socialne situacije, pripadnosti manjšinski skupini, starosti ali boleznim.

Pravice pa imajo tudi prostovoljci. Pravico imajo do celovite informacije o svojem delu in o organizaciji ali ustanovi, v okviru katere delujejo, uvajanja v delo, podpore in priznanja za svoje delo, možnosti učenja in napre-

dovanja pri delu, možnosti, da izrekajo svoje mnenje in sodelujejo, možnosti, da sodelujejo v organizaciji prostovoljskega delovanja, prejemanja nadomestila za stroške, povezane s prostovoljnim delom, zavarovanja.

Državljeni, ki delajo kot prostovoljci, ne smejo biti izkoriščani, vrednost njihovega dela mora biti prepoznana na vseh ravneh s strani organizatorja in javnosti kot tudi državnih in lokalnih oblasti. Prostovoljno delo pa terja predanost. Prostovoljci se morajo držati dogovorov in morajo sodelovati z osebjem društva ali institucije, v kateri delujejo.

Za potrebe ljudi je potrebno plačano in prostovoljno delo. Obe področji morata

prepoznavati prispevek in vrednost druga druge za dobro v skupnosti. Prostovoljci in plačano osebje prispevajo vsak iz svoje pozicije in v okviru svojih možnosti za blagostanje družbe. Vzajemno spoštovanje je osnova za dobro sodelovanje. Pri obravnavi in odločanju o posamičnih socialnih problemih v skupnostih, v katerih sodelujejo prostovoljci, morajo biti vključeni tudi predstavniki prostovoljcev. Prostovoljno delo ima velik pomen za razvoj in prihodnost. Prispeva k razvijanju obstoječih sistemov, vrednot solidarnosti ter k socialnemu in drugemu napredku družbe, zato ga je treba negovati in ustrezno vrednotiti.

Vanja Poljanec

Ni lepšega kot topla beseda

Vaše pesmi

Največ se pogovarjamo

In kdo sploh je prostovoljec? Vsaka oseba, ki posveti nekaj časa, dela, aktivnosti drugim in za kar ne pričakuje plačila. O prostovoljstvu, kaj vse ti lahko da, kako sploh z njim začeti, smo dobili informacije kar iz prve roke.

Vanja Poljanec

Nina Klement, Osnovna šola Kuzma

»Pri prostovoljnem delu imamo najrazličnejše stvari, med drugim tudi delavnice, ne le med seboj, ampak tudi s starejšimi, ki so nas zelo veseli, saj se z njimi zabavamo, zelo veliko jim pomagamo, največ pa se z njimi pogovarjamo. Sama sem se vključila v prostovoljno delo zato, ker rada pomagam starejšim ljudem in jih imam rada, zanimajo me njihove zgodbe, njihovo življenje, njihova preteklost. Prostovoljka sem že dve leti in ker mi je to zelo všeč, bom s tem delom še nadaljevala.«

Primož Jamšek, koordinator prostovoljstva mladih v Sloveniji

»Slovensko prostovoljstvo med mladimi bi ocenil kot zadovoljivo. Vsekakor moram reči, da obstaja in da ga je kar nekaj. Čeprav vrednota prostovoljstva v Sloveniji, ne samo med mladimi, ampak na splošno, ni na nekem nivoju, mogoče ravno zaradi tega šepa tudi pri mladih. Srečujem se s kopico mladih, ki so se odločili in posvetili nekaj časa drugim, nekateri že v osnovni šoli, drugi v srednji šoli ali na fakultetah, nekateri celo ob delu še uspejo najti nekaj časa, da ga lahko posvetijo drugim. Vrednota prostovoljstva med mladimi bi lahko še izboljšali. To se je delno že zgodilo s tem, da je predmet priznan v šolskem sistemu kot obvezne izbirne vsebine, moramo pa se tudi zavedati, da je prostovoljno delo način neformalnega izobraževanja. Za dobro promocijo prostovoljnega dela pa je seveda najbolj pomemben zadovoljen prostovoljec. Sam sem začel s prostovoljnim delom

zaradi 'firbca', zanimalo me je področje odvisnosti in tako sem se odpravil v komuno za zdravljenje odvisnikov, nekaj časa sem živel poleg njih in jim pomagal, potem je nekako prišla odločitev za mojo poklicno pot, socialno delo, in na fakulteti sem se srečal z obveznim prostovoljnim delom, ko smo se morali podati v eno organizacijo in opraviti 40 ur prostovoljnega dela. Vendar moram reči, da sem jih opravil v dveh mesecih in prostovoljno delo potem tudi nadaljeval. Prostovoljno delo daje zelo veliko. Človek dobi nekaj zase osebno, določena znanja, spretnosti in izkušnje. Se pravi, da spoznaš samega sebe, si zgradiš svoj lastni sistem dela, vrednote in podobno. Potem seveda prostovoljstvo omogoča to, da lahko pomagamo drugim, razširimo si svojo mrežo, spoznamo nove prijatelje, poleg tega pa dobimo še druge stvari, kot je recimo ugled v družbi.«

Verjemi

Ne verjamem lepim besedam
niti obljubam in ne lepim očem.
Pubertetniška leta so daleč za mano,
daleč je čas, ko sem verjela lažem.
Z življenjskimi izkušnjami
sem se sprijaznila živeti.
Ne moti me,
če sem za druge ljudi -
drugačna od njih.

K.

Ljubezen

Ljubezen je lepa,
ljubezen ni slepa,
ljubezen boli,
kadar kaj vseč ji ni!
In ko se izgubi,
nikjer je več ni,
le zvezda na nebu žari,
pogumno nepogumnega bodri!

Florjan

Vaša čustva

Nevidne niti ljubezni naju povezujejo,
združujejo v celoto. Neznana sila me vleče k tebi.
Sila tvojih oči, tvojih poljubov, tvoj
nasmeh me vleče k tebi. Ti sam me vlečeš k sebi.
Kot nevidna senca si vedno ob meni,
mi daješ pogum, mi daješ upanje. Kako si želim,
da ne bi bila le senca za mano, ampak tvoje telo.
Vem, da misliš name, tudi jaz mislim nate.
Toda srce komaj čaka, da te bo ob sebi imelo vse dni v letu. Vem, da enkrat
pride ta čas, in z veseljem ga čakam. Do takrat
pa naj naju povezujejo niti najine ljubezni,
sreča in smeh. Vedno mislim nate, tudi danes,
in vem, da vedno bom. Moj zaklad, verjemi mi,
zate živim, ker ljubim te.

Sonček

Odšel je knez Rainier III.

Princ Albert in knez Rainier III., poslednji absolutistični evropski monarh, ki je bil na prestolu 55 let.

Ta mesec so pokopali 81-letnega Rainiera III., monaškega suverena, ki je kneževini Monako vladal od leta 1949. Njegova smrt ni bila presenečenje. Knez je namreč že precej dolgo bolehal. Začelo se je pred desetimi leti, ko je doživel srčni infarkt, nekaj pozneje je bil operiran na srcu. Pred petimi leti je bil operiran na pljučih. Odstranili so mu del pljučnega krila - verjetno zaradi raka, čeprav tega nikoli niso uradno potrdili. Njegov oslabil organizem je tako pos-

tal idealno mesto za različne infekcije; zdravje se mu je ves čas slabšalo in tako je pred dobrim mesecem spet šel v bolnišnico v Monte Carlu, imenovano po njegovi soprogi, princesi Grace, ki je umrla v avtomobilski nesreči leta 1982 in smrti katere nikoli ni prebolel. Tokrat bolnišnice ni več zapustil. Istočasno z očetovo smrtjo je prestol prevzel njegov 47-letni sin princ Albert, ki je bil razglašen za regenta šele teden dni pred smrtjo. Takšna je bila odločitev kraljevskega sveta, ki je temeljila na ustavi knežje družine - dru-

žina Grimaldi ima svojo ustavo, ker je Monako, miniaturna država na Azurni obali z 32.000 prebivalci, poslednja absolutistična monarhija v Evropi. Očetova smrt je najbolj prizadela njegovo najmlajšo hčerko Stephanie, ki je bila njegova ljubljanka. Princesa se ni mogla ravno pohvaliti s svojim obnašanjem. Imela je številne ljubimce, ki se niso mogli primerjati z njenim stanom, in tudi otroka sta nezakonska. Očka ji je vse to oprostil. Tudi starejša sestra Caroline po obnašanju ni veliko boljša. Za njo pa pravijo, da bi znalo

biti, da bo nekoč postala kraljica mati. Če se princ Albert ne bo poročil in če ne bo imel sina - kot veleljajo monaški zakoni - bo za njim sedel na prestol njen 21-letni sin Andrea. To pa bi se lahko zgodilo, saj se o princu širijo različne govorice, tudi ta, da mu je moški spol veliko bližji kot ženski. To pa ne pomeni, da Albert žensk ne bi pogledal: Claudia Schiffer, Karen Mulder, Heidi Klum in številne druge znane ženske iz svetovnega jeta seta Albert dokazano pozna iz neposredne bližine. Mogoče pa se bo zdaj, ko je na tronu, uresničila njegova napoved, ko je v nekem intervjuju napovedal, da si bo družino uredil, ko bo to potrebno. Za princa Alberta pa nikakor ne moremo trditi, da je kakšen mehek plemiškega rodu: rad igra nogomet in tenis, rad smuča, plava in trenira judo - je nosilec črnega pasu. Kot član monaške reprezentance v bobu je sodeloval na treh zimskih olimpijskih igrah, leta 1985 pa je sodeloval celo na rallyju Pariz-Dakar.

Iz zapora v zapor

»Prišla sem z dežja pod kap. Rešila sem se enega zapora, zdaj grem v drugega.« Tako je komentirala svojo usodo ameriška TV zvezda Martha Stewart (63), ko je po šestih mesecih zapustila zapor Alderson v Zahodni Virginiji in se napotila domov, v svojo vilo v okolici New Yorka. Martha je kazni morala odsedeti zaradi nezakonite prodaje delnic. Posel se ni splačal, saj je bila kazni stroga: pol leta zapora in nato še pol leta hišnega pripora. Drugi del kazni ni veliko milejši od prvega. Policija ji je namreč okrog gležnja pripela posebno elektronsko napravo, s pomočjo katere lahko neprenehoma spremlja in v vsakem trenutku na posebnem radarju ugotovi, kje se nahaja. Ves čas prestajanja kazni mora biti Martha v svoji hiši. Izjema je le obisk pri zdravniku ali zobozdravniku in udeležba pri cerkvenem obredu.

Armani v svilo

Slavni italijanski dizajner Giorgio Armani se je podal na turnejo po Daljnem vzhodu. S to potjo je tako praznoval tridesetletnico svoje navzočnosti v svetu visoke mode. Deset let blagovne znamke na južnokorejskem trgu Armani ne bi bil Armani, če se v Seulu ne bi pojavila v svoji svili, kakršno tradicionalno nosijo tamkajšnji prebivalci. »Svila je eden najplemenitejših in udobnejših materialov, vsako potovanje in nova doživetja pa so zame najmočnejša inspiracija,« je razložil vzroke, zakaj se je odel v svilo.

Oliver uspel

Slavni britanski kuhar Jamie Oliver (29), tudi pri nas iz številnih kulinarčnih TV-oddaj in knjig o kuhanju, skrivnostih ter spretnostih, je nedavno dokazal, da kuhanje ne gleda le prek štedilnika in kuhinje, ampak tudi veliko širše. Nedavno tega se je odločil, da bo naredil red v britanskih šolskih kuhinjah.

»Hrana v angleških šolah je neokusna, predvsem v revnejših predelih države. Čas je, da se to spremeni in da bodo naši otroci začeli uživati v hrani, ki jim je postrežena v šolskih kuhinjah!« je povedal oboje, da je akcije zbiranja podpisov za petico, v kateri se zahteva, da vlada poveča sredstva za boljšo in bolj zdravo šolsko prehrano. Očitno mu je podvig uspel. Zbral je trinajst tisoč podpisov in se z njimi najavil pri britanskemu premierju Tonyju Blairu. Le-ta ga je sprejel v svoji londonski reziden- kjer pa Jamie ni bil prvič. Že leta 1999 ga je Blair pozval, da pripravi kosilo za njega in še dvajset njegovih državljanov. Razgovor je bil uspešen in Oliver Street 10 zapustil s premierovo obljubo, da bo vlada namenila za program 280.000 milijonov funtov. Ne bi bilo slabo, če bi tudi mi imeli takšnega kuharja.

Dekle

meseca ...

To je Alicia Grace, ki jo Amerika pozna po nazivu najlepša kmetica. Naziv si je pridobila letos marca, ko so jo izvolili izmed petdeset izbrank, ki so se uspele uvrstiti na zaključno prireditev. Od lanskega septembra pa vse do konca leta se je na razpis prijavilo nekaj tisoč deklet. Pogoji za prijavo je bil enostaven. Dekle ne sme biti staro več kot dvajset let, živeti mora na farmi in tudi njen prihodek, kakor tudi prihodek staršev, lahko izhaja le iz dela na kmetiji. Če pogledamo njene negovane prste, lahko sklepamo, da je njena kmetija izredno mehanizirana ...

Zadnji fantovski dnevi

Letošnji april je bil res poln dogodkov, zanimivih za vso svetovno javnost. Eden takšnih je zanesljivo tudi poroka princa Charlesa in Camile Parker Bowles, ki so jo morali zaradi pogreba papeža Janeza Pavla II. odložiti za teden dni. Poslednje dneve svojega samskega stanu je angleški prestolonaslednik preživel s svojima sinovoma – na snegu. Družina se je smučala in zabavala v švicarskem Klostersu, kjer pa je princ Charles naredil precejšnjo napako, ki mu jo je novinarska srenja zanesljivo malce zamerila. Medtem ko je s Harryjem in Williamom poziral fotografom, ni opazil mikrofona nedaleč od sebe. Mikrofon je bil vključen in je zabeležil vsako izgovorjeno besedo, česar pa princ ni vedel. Tako so novinarji pač slišali, kako je sinovoma povedal, da ne more več trpeti teh prekletih novinarjev in da so njihova vprašanja grozna. Pozneje so to, seveda neuspešno, poskušali popraviti iz njegovega urada z malce neumnim opravičilom, češ da je na njegovo obnašanje vplivala višina smučišča.

Zadnji fantovski dnevi.
Princ Charles s sinovoma v švicarskem smučarskem središču Klosters. Zaenkrat se nihče, vsaj uradno, ne sprašuje, kakšni odnosi bodo med mačeho in sinovoma.

Cesarska družina. Še nekaj mesecev in princesa Sayako bo navadna državljanka.

Z očkom in mamico

Še nekaj mesecev – le-ti bodo zdaj zanesljivo minevali z atomsko naglico – in 35-letna princesa Sayako bo morala za vedno zapustiti družinski dom, pravzaprav cesarski dvor. Sayako je edina hčerka cesarja Akihita in cesarice Michiko (ki imata še dva sina). Sredi meseca se je zaročila, proti koncu leta pa se bo poročila. Po japonskem cesarskem zakonu princesa, kakor hitro se poroči in postane gospa, izgubi naslov princese in s tem vse ugodnosti, ki jih ta naslov prinaša. Njen izbranec je štiri leta starejši princ Kuroda, zaposlen v tokijski mestni upravi. Dokler ne bo zapustila cesarskega dvora, koristi Sayako vsak trenutek, da je skupaj s svojimi starši. Tako jo vidimo, kako spremlja materjo spremlja po cesarskem gozdičku pri mestecu Takanezawo, tukaj ima cesarska družina tudi velike vrtove in rastlinjake, kjer gojijo različno zelenjavo.

Severina, filmska igralka

Spliske pevke Severine, ki je dvignila prah s posnetkom »Zvega seksa« na jahti, se zdaj ne more ustaviti pri eni stvari. Potem ko je dosegla, za balkanske razmere vrhunec v estradi – zaslužila je glasbeni trg Slovenije, dobro sprejel, se je z njo podala še v filmske vode. Ravno v teh dneh poročila snemanje filma Duho v Sarajevu, v katerem igra Splitčanka Oljo. Da ima misel za humor in še manj, je dokazala na tiskovni konferenci ob začetku snemanja filma: »Bila sem edina v vseh svojih vlogah, pa bom tudi v tej. Če bodo toliko gledali kot moj prvi film, bo izvrstno.« Je izjavila, da je samo začetek njene filmske kariere. V Sloveniji pripravljajo kabaret v režiji Vile Tauerja, jeseni bo začela v Hrvaškem narodnem gledališču pripravljati vlogo v Gospodi Glembajevih, snemanje pa se tudi za snemanje oziroma za glavno vlogo v muzikalu Josip Broz: Tvo Superstar, kjer bi

igrala Jovanko Broz. Film bi snemali v številnih mestih nekdanje Jugoslavije, producent filma pa naj bi bil beograjski igralec Dragan Bjelogrić. Tega igralca poznamo predvsem po glavni vlogi v kontroverznem italijanskem filmu Srce v brez-

nu, ki govori o partizanskih zločinih v Istri ob koncu vojne. Do realizacije filma o Titu pa je še precej daleč, saj se bodo o filmu v teh dneh šele začeli dogovarjati tudi v Sloveniji. Prvo igralsko vlogo je Severina odigrala lani v gledališču na Reki.

Severina in Bjelogrić sta se o filmu, v katerem bi ona igrala Jovanko, on pa Tito, pogovarjala nedolgo od tega v zagrebškem lokalnem Ferenčini. Ob izhodu iz lokala je Dragan stpel s fotografiji in tako dodatno razburkal tako in tako krhke odnose med beograjskimi in zagrebškimi kulturniki.

Dol z moje obleke!

Španska igralka Penelope Cruz (30) je bila glavna zvezda na premieri filma Sahara, ki je bila v začetku aprila v kinodvorani Graumans Chinese v Los Angelesu. Na snemanju tega avanturističnega filma, ki ga je režiral Breck Eisner, se je Penelope precej zbližala s pet let starejšim Matthewom McConaugheyem, ki v filmu igra raziskovalca Dirka Pitta. Poznavalci pravijo, da se resno govori o njuni poroki, sama pa o tem še nista spregovorila besede. Ne samo to, tudi fotografirati se nočeta skupaj, kar pa Penelope očitno ne moti. Namesto možnega prihodnjega soproga je na premieri z veseljem pozirala fotografom s kamelo, ki so jo za to priložnost prignali iz tamkajšnjega živalskega vrta. To, da je kamela stopila na dragoceno obleko, naročeno prav za premiero, nikogar ni motilo, očitno še najmanj slavno igralko.

Bralci Péna se predstavljajo

Arpad Köveš

iz Dolnjega
Lakoša

Namesto logarja je postal strokovnjak za varjenje

V otroštvu, ki ga je preživel pri zaselku Osredok na Gornji Bistrici, kjer je bil sedež logarnice njegovega očeta Arpada, je kazalo, da bo tudi on postal logar, saj ga je to delo zelo zanimalo. Tako je velikokrat hodil z očetom na obhode po gozdovih, mu pomagal označevati drevesa in pri drugih opravilih. Zelo rada sta skupaj opazovala ptice, jih krmila in snemala njihove glasove. Navdušil se je tudi za lovstvo. Kljub vsemu je namesto logarja postal strokovnjak za varjenje.

Poklicna pot
do magisterija

»Leta 1975, ko sem končal gimnazijo v Murski Soboti, sem razmišljal tudi o študiju gozdarstva, vendar me je bolj pritegnila elektrotehnika. Zanimanje za tehniko sem kazal že na OŠ Bistrica, pri modelarskem krožku, ki ga je vodil učitelj Hirci. Takrat sem začel izdelovati tudi modele radijsko vodenih jadralnih in motornih letal. Ta dejavnost me zanima še danes, je rdeča nit, ki me spremlja kot člana modelarske sekcije pri Aeroklubu Mavrica Mostje, in to predvsem z

željo, da bi pritegnil in navdušil za tehniko čim več mladih.»

Naj povem, da sem lahko na omarah njegove pisarne občudoval nekaj njegovih izdelkov, in ob tem mi je še povedal, da tega ni delal zaradi tekmovanj, ampak predvsem za svojo dušo, ker ga je to pač zanimalo. Študij elektrotehnike na Fakulteti za elektrotehniko Univerze v Ljubljani je končal leta 1979, ko je postal univ. dipl. inženir elektrotehnike. Že naslednje leto se je vpisal na študij magisterija in si leta 1983 pridobil strokovni naziv

magister elektrotehniških znanosti. Medtem se je tudi že zaposlil na Inštitutu za varilstvo Ljubljana kot raziskovalec in vodja oddelka. Na tem delovnem mestu je ostal do leta 1992.

»Kot raziskovalec sem delal na področju varilstva (razvoj, raziskave varilnih naprav, avtomatizacija in robotizacija varilnega procesa), kasneje pa sem opravljal tudi dela in naloge vodje konstrukcijskega oddelka. Leta 1992 me je zanesla pot v Liezen v Avstriji k firmi ZEUS Ges. m. b. H., kjer sem delal kot svetovalec za zniževanje stroškov energije in za uporabo alternativnih virov energije ter okolju prijaznih sistemov.»

Direktorstvo,
svetovanje ...

Leta 1994 se je odločil za nov izziv, s tem da je prevzel funkcijo direktorja v Industriji konfekcije Velika Polana, kjer pa je vztrajal le do naslednjega leta, ko se mu je ponudila priložnost vodenja firme, ki naj bi bila pisana njemu na kožo – to je Varstroja Lendava. Imenovali so ga za predsednika uprave. Vendar se že leta 1997 vrne tako rekoč k svojemu prvemu delodajalcu, Inštitutu za varilstvo, d. o. o., in sicer za vodjo Enote pomurskega

centra varilstva. Sedež enote je kar v pisarni družinske hiše v Dolnjem Lakošu.

»Pomurski center varilstva opravlja oziroma ponuja naslednje storitve: prenos znanja v prakso, razvoj in raziskave, reševanje tehnoloških problemov s področja varilstva, svetovanje, energetsko svetovanje, racionalna raba energije, obnovljivi viri energije, energetski pregledi, energetske zasnove, energetski projekti, opravlja oziroma v okviru inštituta organizira certificiranje osebja, postopkov, proizvodov ter preskušanje materialov in proizvodov.»

Arpad Köveš je tudi član Slovenskega društva za varilno tehniko in slovenski delegat komisije XII. Mednarodnega inštituta za varjenje. V tej funkciji se je udeležil in sodeloval z referati na skupščinah v Osaki na Japonskem, San Franciscu, Københavnu. Napisal in objavil je tudi več kot sto člankov in prispevkov v strokovnih revijah in zbornikih.

Harmoniko je obesil
na klin

Seveda sem skušal vsaj nekoliko »prodreti« tudi v Arpadovo zasebnost. Poleg že omenjenega mi je razkril, da je poročen z logarjevo hčerjo (menda po naključju) Marijo iz Banute in da imata hčerko Saro ter da z veseljem postori vse, kar je potrebno pri njenem odraščanju. No, nad kuhanjem ni ravno navdušen. Rad potuje, službeno ali zasebno, in večkrat zahaja med člane zelene bratovščine (pri kartanju mu skoraj ni para) LD Velika Polana (je predsednik družine). Kot osnovno in srednješolec je obiskoval tudi glasbeno šolo. Igral je na harmoniko, a se je medtem tako rekoč za stalno poslovil od nje. Ko je v kakšni dobri družbi,raje zapoje, kot da bi raztegnil harmoniko.

Jožef G. Bistriški

V mlajših letih mi je uspelo izdelati modele radijsko vodenih letal in to me je potem najbrž potegnilo na študiju tehnike.

Leta 2002 sem bil tudi na lovu (safariju) v Afriki, od koder sem se vrnil s čekani te velike svinje bradavičarke.

V družinski hiši imamo tudi posebno lovsko sobo. V njej je seveda razstavljena tudi moja največja trofeja – nepravilen »šestnajsterak«.

V Afriki (in sicer) sem užival tudi v »lovu« s kamero in fotoaparatom. Tule se mi je posebno zanimivo ozadje, zato sem dal aparat v roke sorodniku Petru Novaku, me je rada volje ovekovečil.

Z varjenjem se ukvarjam predvsem v pisarni, z vodenjem in izvajanjem raziskovalnih nalog na področju elektrotehnike, varilstva in energetike, spremljanjem novosti, reševanjem problemov idr. Seveda znam tudi sam variti, če je potrebno, ampak meni leži predvsem teorija.

Dedek Matija in vnuk Jan

pen par

Matija Preindl je odrasčal v Gaberju in se tam navdušil tudi za ribolov. Zdaj mu teče 62. leto, živi v Lendavi in še vedno je ribiška palica njegova velika prijateljica. No, nikakor je ne bi zamenjal z 9-letnim vnukom Janom Frankom, ki mu rada volje dela družbo, če se le da. Takole sta te dni sedela pri Bukovniškem jezeru in čakala ... Jan upa, da bo dedija, ki se zaenkrat ponaša s 5-kilogramskim krapom, čimprej premagal. Lani nekega dne bi se to skoraj zgodilo.

FOTO

JOG